

Львів. Спогади. Кохання

Автор:

[Алла Лапіна](#)

Львів. Спогади. Кохання

Наталка Ліщинська

Ніка Нікалео

Тетяна Белімова

Любов Долик

Тала Владмирова

Олена Чернінька

Алла Рогашко

Наталя Лапіна

Уляна Дудок

Світлана Горбань

Моменти стають спогадами. Миттевості – посмішками на світлинах, теплими історіями, які зігрівають серце. Пам'ятаеш, як усією родиною святкували Різдво у засніженому Львові, присипаному цукровою пудрою снігу? І як ми зустрілися вперше у цьому місті? Як шукали затишку та тепла у привітних кав'ярнях? Як цілувалися під дощем? Стільки історій трапилося в цьому фантастичному місті солодкого кохання та терпкого шоколаду! Художники й музиканти, мрійники, закохані та самотні, місцеві і приїжджі – тут кожен знайде на денці горнятка присмак світлої надії. Хтось зустрине свого янгола-охоронця, хтось – пристрасне

кохання чи здійснення мрії. І найцінніше дещо, про що мріє кожен з нас...

Олена Чернінька, Алла Рогашко, Тетяна Белімова, Світлана Горбань, Тала
Владмирова, Уляна Дудок, Любов Долик, Наталя Лапіна, Наталка Ліщинська, Ніка
Нікалео

Львів. Спогади. Кохання

Збірка

Олена Чернінька

Купчині на Святвечір

Присвячую своїй матері Андріянні з любов'ю як теплий спогад про ялинку її
дитинства...

Надзвичайно мало потрібно для того, аби підбадьорити красу чиеїсь душі.

Сплячих янголів легко розбудити...

Моріс Метерлінк

Ялинку в родині Демчуків прикрашали завжди на Святвечір. Шостого січня.
Новий рік зустрічали тринадцятого числа, на Василя. Збігали роки, але традиція
залишалась незмінною. Наближався Новий 1954-й рік за старим стилем.

Зіра і Дзюлька – так лагідно в сім'ї називали Зоряну та Андріянну – уже давно вдягли свої парадові сукопочки й носилися по квартирі, намагаючись скрізь бути корисними. Гарне вишукане вбрання зшила їм мама Стефа цієї весни, до першого Причастя. Білий атлас, шовкове гаптування, неймовірно крихкі на позір коруночки у вигляді сріблястих крижинок оздоблювали рукави та комірці. Дівчатка з нетерпінням чекали на тата, що ось-ось мав прийти в товаристві з пухнастою зеленою гостею. Передчуття різдвяних дивовиж, що неодмінно трапляються в такі особливі зимові вечори, заповнювало дитячі серця теплими хвилями рафінованого щастя ще з самого ранку, щойно розплющили очі після сну. Сестри метушились і заглядали в кожен закуток, шукаючи собі заняття. Уже допомогли мамі наліпити вушок до борщу, протерли для вечері порцелянові тарілки, що їх бабуся Васирина дбайливо дістала з верхньої полицки креденсу; перебрали й склали в кюфєрку всю постіль, дістаючи новий комплект для Антонихи – садинокі маминої коліжанки, яка нині після вечері залишиться в них ночувати. На гостину ще мав завітати давній друг родини – старий кава`лер і впертий садинок пан Місько. Щороку на свята Демчуки – начебто ненароком – зводили до купи цих двох ще не прилаштованих у сімейне гніздекко людей, щиро сподіваючись, що ось саме цього разу в них щось складеться та зв'яжеться до купи. Антониха була не проти. Але Місько мав одну надто велику ваду. Був скупий у найгіршому прояві цієї кепської риси. Мабуть, саме вона не давала чоловікові сміливості взяти на себе відповідальність у такому поважному рішенні, як одруження. Скупість часто вводила його у незручні ситуації, але він нічого не міг із собою вдіяти. Коли йшов у гості, то завжди з порожніми руками. Уже в дверях кривив пику й дуже бідкався, як, мовляв, щойно був у магазині, а там усе квасне, гірке й недобре, усе скрізь прострочене й несвіже. Стефа зі Степаном лише непомітно переглядались і ховали посмішки. У душі вони любили цього дивака – давнього друга їхньої сім'ї. Був смішний і дотепний, добрий та люб'язний. Міг допомогти працею чи вчинком, якщо тільки це не стосувалось пуляреса. Антониху ж було дуже шкода як жінку. Ані чоловіка не мала ніколи, ані дітей. З кожним роком плин часу був їй не на користь, а шанси вийти заміж та народити малючків зменшувались на ніц. Цього року Демчуки вирішили ставити питання ребром і силоміць штовхати впертого Міська до шлюбу.

Літаючи з кімнати в кімнату в передріздвяній метушні, Зіра й Адзя безупинно дбайливо розправляли долоньками спіднички своїх білосніжних сукенок та затидали й без того міцні вузлики невагомих гафрованих кокард на грубих, охайно виплетених косах. Ах, що це було за вбрання! Той світлий травневий день, який чомусь пригадався тепер, ще й досі ніяк не міг вивітритись із піднесених спогадів, щодня нагадуючи про себе урочистою знимкою, що висіла на найчільнішому місці у вітальні. Та були в той день і хвилини панічного

страху...

***

Спогад...

Щонеділі в маленькій вітальні пані Нагорнячки збирались діти, ровесники Андріянни та Зоряни. Без особливого розголосу на певну годину їх туди приводили батьки. Разом дітлахів було аж семеро. Усі збирались і чемно чекали на двох монахинь, які таємно приходили сюди одразу після недільного богослужіння, аби навчити хлопчиків та дівчаток усім необхідним премудростям до першого Причастя. Нагорняки мешкали на тихій львівській вуличці Декарта, що наче у паралельному вимірі відлюдькувато завмерла посеред галасливої міської суєти, в будинку, де, крім них, у двох сусідніх квартирах мешкали стареньке подружжя євреїв та літня одинока вдова, полька. Отож усі правила конспірації були дотримані. Тижні один за одним промайнули швидко. Аж ось і довгоочікуваний день. У неділю ранесенько до Нагорняків прийшов отець Михайло. Перевдягнувся у рясу й приступив до своїх обов'язків. Спочатку розпитував дітей, чи чемні вони, чи поважають батьків та людей загалом, чи добрі в них серця і чи вміють ділитися й допомагати тим, хто потребує додаткової турботи. А потім було найстрашніше запитання: скільки разів і в який спосіб хто кого обманював? І додав, що коли не розповісти про такі речі вчасно, то Бозя не прийме їх до Причастя і ті будуть мати страшний встид. Адзя добре пам'ятала, як тоді зі страху в неї горіли не лише щоки, а й уся спина. Зірі було легко й просто. Вона завжди правильна та чемна. Старша сестра. Мама мало не щодня ставила її у приклад і дуже нею гонорувалась перед колежанками та друзями. А Дзюлька росла, як хлопчур у спідниці. За її спиною постійно з'являлись «золоті верби». То коліна порозбиває, бігаючи подвір'ям наввипередки з хлопцями, то верещить не своїм голосом, коли мама тягне її з прогулянки додому й вона впирається ногами-руками об одвірок. А одного разу кітку вагітну викрала й принесла додому, аби сховати у себе під ліжечком, бо чула, що сусідка збирається потопити увесь приплід. Було й таке, що до дня народження мами прибрала її покій, а наостанок вирішила напахнити всю кімнату, аби мама тішилась ще дужче. Тому все скрізь протерла дорогим та дефіцитним на той час парфумом «Красная Москва». Щедро полила на бильця ліжок, шафу, підвіконня, не обійшла увагою навіть двері. Після такого прибирання рідини у флаконі залишилось на самому денці. Ото вже мама мала «радість», коли зайшла в кімнату! А цієї весни Андріянна потайки витягла з торбинки Антонихи червону шмінку, зачинилась у лазничці й перед люстром

насмарувала собі вуста аж попід самий ніс, намагаючись дізнатись, якою ж вона буде гарною, коли стане дорослою. Незчулась, як промайнув час і мамина подруга вже давно пішла додому. Як було підкласти назад їй до торби ту кляту шмінку? Запорпала її на певний час у свою таємну схованку на стриху. Так та шмінка й досі там лежить як страшний мовчазний докір неумисної крадіжки. Час від часу Адзя лазить на стрих, дістає маленький тюбик і з шаленим серцебиттям розглядає свій скарб. Потім ховає його назад і спускається вниз до своєї квартири, що в невеличкому одноповерховому комунальному будинку на околиці Львова. З того часу Антониха до них не приходила й нагоди підкласти назад її чарівний тюбик так і не випало.

– Чую, що хтось має мені щось розповісти, – лагідний голос священика Михайла вивів малу збиточницю зі стану оціпенілого страху.

– Тільки мамі не кажіть, – ледь спромоглась вимовити.

– У цьому й полягає таємниця сповіді. Усе, що ти мені про себе розповідаєш, я не вольний нікому переказувати. А маю тільки дати тобі зрозуміти, що допустимо робити маленькій дівчинці, а на що – зась. Я є твій помічник у розмові з Бозьєю. Людина часом може заблукати й піти не тією дорогою. І для того, аби цю людину направити на гарну світлу стежку, існують священики. Давай, Андріянно, кажи вже мені всю правду. Бо істинно бачу, щось дуже дошкуляє тобі і мучить. Ось побачиш, як стане легко, коли мені все переповіси, а я у відповідь пораджу тобі, що треба робити...

І справді, стало легко й добре на серці після сповіді. Шмінку Адзя у той же день повернула Антонісі й щиро вибачилась за свій учинок. Її ніхто не насварив. Мама з колежанкою тільки чомусь змовницьки переглянулись і засміялись. Отець Михайло пообіцяв, що за правду вдома ніхто її не насварить. Так і було. З того дня Адзя твердо знала, що говорити правду дуже важливо, навіть коли страшно. Вона тішилась своїй сміливості, потім довго заглядала у небо й усміхалась до Бозі, дякувала, що пробачив. Адже це тільки вона Його не бачить, а Він бачить усе. Так сказав їй священик.

Після таємного Причастя татко Степан привів до квартири Нагорняків свого товариша-фотографа з редакції, аби той зробив усім діткам світлини на згадку. Його маленькі крихітки стали до знимки першими. Обидві в однаковому біленькому вбранні та у віночках, дбайливо сплетених бабусею Василюю із ромену, що його вранці нарвала на крихітному городчику, власноруч

загородженому в дворі під вікном своєї кімнати. Сусіди, коли те побачили, й собі прибудували такі ж садочки-городчики. Хтось висадив городину, а хтось, як Васирина, – квіти. З того часу кожна газдиня, заглядаючи одна до одної, намагалася зробити свій клаптик землі найгарнішим. Коли рано-ранесенько Васирина плела роменові віночки для онук, ніжна роса ще красувалась у крихітних гніздечках сонячної серединки та на її молочних пелюстках. До знимки бабуся вручила дівчатам по однаковій іконці Матінки Божої з маленьким Ісусиком на руках, що подарував священник, і перехрестила. Стефа схвильовано метушилась і викладала донькам коси наперед, заважаючи панові фотографу сказати нарешті своє незмінне, як плин часу: «Увага, а зараз вилетить пташок!» Та це чомусь нікого не дратувало. Усі тільки всміхались у той день.

Одна знимка тепер стоїть на нічному столику коло Васириноного ліжка; друга в тата – захована в шухлядці його робочого столу, а третя, оздоблена срібною рамкою, гонорово прикрашає стіну вітальні...

***

Найказковіше свято року насувалось ледве-ледве, як сонна черепаха. Так завжди буває, коли чекаєш на щось із нетерпінням. Цього вечора малеча щохвилини виглядала у вікно свого татка, який уже добряче забарився на роботі. Стрілки годинника майже не рухались, адже Адзя й Зіра занадто часто на нього поглядали. Мали всього лиш по п'ять і шість рочків, тож цілком щиро й подитячому, тамуючи подих, вірили в чудеса. Сестри дістали зі старовинної бабусиної шафки велике картонне пуделко з новорічними іграшками й, перебираючи їх жадібними до всіх цих оздоблень рученятами, чекали на тата, який ось-ось мав принести її величність – Ялинку.

Вечорами подружжя Демчуків відвідувало самодіяльний драмгурток у Будинку культури на околиці міста, де проживали з тих пір, як після війни з розкішної квартири, що по вулиці Коперника [1 - У 1871 році вулицю було названо на честь великого польського астронома – Миколая Коперника. У кінці XIX сторіччя вулиця Коперника стала центральною, на ній з'явилися багатопверхові будинки, дорогі крамниці. Відносна віддаленість від шуму міста, густа зелень сприяла заселенню на цій вулиці еліти. У XX сторіччі в більшій частині будівель на вулиці вже розташовувались невеликі підприємства та майстерні. У 1941-му році, під час німецької окупації, вулиця мала назву Kopernikusstraße. У 1944-му році вона знову отримала українську назву – Коперника.], «визволителі» переселили їх у район

Левандівки [2 - Левандівка – житловий масив у Залізничному районі на західній околиці Львова, відмежований від інших районів залізничними магістралями. Розбудований із села, що ввійшло до складу міста 11 квітня 1930-го року. Є дві версії походження назви «Левандівка» (пол. Lewando?wka). За однією з них, вона походить від прізвища колишніх дідичів Левандовських. За іншою версією, викладеною в «Щасливій історії» Надії Мориквас, назва походить від назви німецької колонії Льовендорф (нім. Lo?wendorf, буквальний переклад – «село левів»), що існувала тут у XVIII столітті (перша згадка про колонію датується 1778-м роком).]. Щороку, наприкінці грудня та на початку січня, в клубі – будівлі колишнього Народного дому товариства «Просвіта» [3 - Товариство «Просвіта» (1868–1939 рр.) – громадська організація, утворена в 1868-му році у Львові з метою культурного розвитку, консолідації народної спільноти та піднесення національної свідомості українського народу. Найплідніше у 1920–30-ті рр. «Просвіта» працювала в Галичині та на Закарпатті. 1939-го року, через окупацію угорськими і радянськими військами українських земель, діяльність товариств на Закарпатті та в Галичині була припинена.] – влаштовувались обов’язкові новорічні святкування для дітей радянських службовців. Так звані «утреннікі». Малюки «водили хороводи» довкола ялинок, розкладених на сцені у вигляді імпровізованого лісу, а потім читали віршики та співали пісеньки. За це ім Дід Мороз та Снігурка дарували подарунки. Після того працівники клубу та актори самодіяльного драматичного гуртка могли забирати ялинки у свої оселі, аби прикрасити їх до Різдва. Більшість радянських людей купували ялинки в останній тиждень грудня, тобто до офіційного в Радянському Союзі святкування Нового року. Тому ті кілька ялинок, що залишались у клубі після дитячих «ранків», не мали значного попиту.

Зіра дістала з пуделка дві іграшкові ляльки-балерини, що їх для них власноруч виготовила минулого року Антониха, й дівчатка почали ними бавитися. Це були найгарніші ялинкові прикраси, тому на зеленій пухнастій гості ім відводилось найпомітніше для обсервації місце. У родинному колі балеринку із зеленою гофрованою спідничкою назвали Зоряною, а з червоною – Андріянною.

– Йой, ну коли він уже прийде? – укотре підбігаючи до вікна, стогнала Зіра.

– Якийсь татко забудькуватий. Нині ж Святвечір! – і собі обурювалась Адзя.

– Уже дістали пуделко з ялинковими іграшками? – у кімнату зазирнула Василина. – Хойці ту, бабця вам зара розповідь історію, що трапилась із вашою прапрабабусею, – старенька вирішила своїми оповіданнями потягнути час, аби

малі так не нудилися в чеканні й трохи забулися.

– Дуже-дуже давно, коли ще була молодою моя прабабця... – почала Василина, й дівчатка вмить затихли, затамували подих, перетворились на суцільний слух. – Тоді на Різдво завжди влаштовували вечорниці. Дівчата й хлопці збирались у великій просторій хаті незаміжніх сестер – панни Зоні та панни Нусі. То вже були жіночки літнього віку, які жили собі удвох, але дуже любили молодь, бо душі їхні так і не зістарились. Тому й пускали їх до себе на вечорниці. За часів моєї молодості люди також збирались на гарні вечорниці. Традиції були міцні й передавались із покоління в покоління. Не так, як тепер. Бігме тепер так не вміє молодь збиратись. Та й старші люди нині все по хатах сидять. Так от, – зітхнула Василина після невеличкого відступу, – раптом на подвір'ї забрехав пес. А потім заскавулів. І завив. Голосно-голосно. Рипнула хвіртка, і хтось постукав у двері. Не чекаючи запрошення, двері відразу ж одчинились і на порозі з'явилась неймовірної краси панна. Вбрана була у вишукану сукню й дороге розстебнуте хутрове пальто, при капелюшку ліганському й муфті з чорного каракульча. У руках панна тримала складену та вщент засніжену літню корунковану парасольку від сонця. Усі в салі затихли й дивились на гостю. У таку пізню годину візит незнайомки, ще й при таких святі, видавався дивним.

Зіра й Адзя сиділи біля бабусі, й ні пари з уст. Коли старенька розповідала бувальщини – це був особливий ритуал у їхній родині. Василину могли слухати годинами. Та й того було замало. Завжди бракувало часу, аби переслухати всі її розповіді. Іноді Василина забувалась і переказувала вже стару й знайому історію. Та дівчатка ніколи не зізнавались, що вже її чули. А нині їм таки пощастило: бабця розповідала щось зовсім нове.

– Усі ми чекали, що ж вона нам нарешті скаже, – бабуня заговорила тихіше, наче це був страшний секрет. – І от тая панна замуракотіла до нас високим тонюсіньким сопрано: «Йой, ваш пес такий злосний, покусав мені мої ніженьки, ледве-м врятувалась від нього. От, тіко подивіться!» Після цих слів кралечка підняла догори поділ сукні, а там... – бабуся зойкнула і витримала паузу, так увійшла в роль оповідачки, – ...а там – козячі ратички! В усіх присутніх зарухалося на голові волосся, а по тілу забігали мурахи.

– Як ратиці? Такі, як у цапа? – за цими словами Адзя затулила долонькою рота, а очі її перетворились на круглі п'ятаки.

– А далі? – Зірі кортіло вже скорше почути продовження.

- Панна наче не помітила людської реакції на свою з'яву, або ж навмисно грала ролю, що не помічає. Чи то кокетувала, чи капризувала, але була якоюсь дуже манірною. Важко було зрозуміти її поведінку. Раптом почала скиглити. Мовляв, най хтось один проведе її за місто аж попід самий ліс, бо в місті злі пси, які не дають їй проходу. Як бути? Порадилися люди. І вирішили зробити жеребкування серед хлопців. Йти випало наймолодшому - Іванкові. Гірко стало всім на душі. Але що вдієш? Іван без вагань одягнув шапку, кожуха та й вийшов першим надвір. А панночка собі за ним, тільки шасть! І двері тихенько за собою зачинила.

- І вона його там у лісі з'їла?! - урвала бабусину розповідь Адзя.

- Та ні. Не їла вона Івана нашого. Але повернувся молодий хлопчина вже на ранок, увесь сивий. Ніхто не розходився. Сиділи всі вкупі й боялись ворухнутись. Усе обговорювали візит непростої панни й міркували, якими можуть бути наслідки.

- А що ж Іванко? - Зіра й собі вирішила скоріш прояснити ситуацію.

- А Іванко повів тоді всім присутнім, що тая панна, тільки-но вийшли вони за поріг, узяла його попід руку, й він через кожуха відчув, як її холодні гострі пазури з манікюрами уп'ялися в шкіру аж до крові. Іван казав, що тієї миті остаточно попрощався з життям. Та під лісом панна раптом відпустила свого поводиря, гречно подякувала й попросила передати всім, хто були присутні в салі, що за пару років прийде в наш край страшна хвороба - холера [4 - Під час епідемії холери в 1830-1831 роках у Галичині померло майже тридцять п'ять тисяч людей. У самому Львові смертність досягла п'ятдесяти відсотків серед усіх, хто захворів.]. І знищить півміста й мало не все передмістя. Проте всі ті, хто на це Різдво був присутній на вечорницях, а також цілі їхні родини, залишаться живими, й жодна волосина не впаде з їхніх голів. Після цих слів панна спритно тричі обернулась довкола себе й перетворилась на рогату козу з коров'ячим хвостом. У такому образі вона скоро побігла в ліс та й розчинилась у темряві. Але згодом усе, що вона сказала, збулось. Ніхто й у нашій родині не захворів на холеру в ті страшні часи.

- Ова! А ще розкажи якусь історію! - Адзя посунулася до бабусі, яка сиділа на старенькій козетці, застеленій гуцульським коциком, й обійняла її.

– Ще хоч однесену історію! – Зіра благально склала докупки долоні й нахилила голівку вбік...

***

Сніг замітав усі стежки, котрими ще кілька годин тому ступала людська нога. О цій порі на вулицях вже не було нікого. Скрізь у будинках світилися вікна. За столи сідали тихо, по-сімейному, більшість родин міста. Хтось уже вечеряв, а хтось щойно брався. І тільки Степан Демчук спізнювався. Його тримала невідкладна робота в редакції: до друку готували свіжий номер газети. Чомусь саме в цей день нове керівництво робило все для того, аби працівники не могли вчасно повернутись додому. На Степанові лежала велика відповідальність головного редактора, тому з роботи він часто йшов одним із останніх.

– Ніхто нікуди не повинен поспішати! – скомандував керівник тим вечором, умисно затримуючи підлеглих і створюючи для того всі підстави. – Номер має вийти запнутий на всі гудзики, а не розхлябаний, як старий куферок. Куди поспішають радянські працівники редакції, коли робота потребує їхньої нагальної уваги? – і, не чекаючи відповіді на своє риторичне питання, продовжив: – Отож! Нікуди! – наче насміхався потайки. – Вдумливо маємо все виправити й переробити. Отже, сидимо, аж поки не буде повний рихт!

Степан уже розумів, що цього року ялинки додому він не принесе. Клуб давно зачинено, і всі ялинки звідтіля, певно, розібрали. І навіть ту, що мали йому залишити, теж, мабуть, уже прибрали в чиюсь оселю, або ж зачинена стоїть собі десь у кутку. От тільки як дітям пояснити, що нині на Різдво в них не буде зеленої красуні? Для дітей її присутність в оселі – це особлива магія, яку вони пам'ятають потім упродовж року. Прикрашають її особливими прикрасами, що часто майструють власноруч. Їхні балеринки мали би же танцювати на гілочках! А ще цьогоріч самі виготовили мереживні кульки й ліхтарики. Степан мало не кричав від розпачу. Злий був сам на себе, що прогавив час і не забіг раніше, ще з обіду, у клуб. Так запрацювався нині, як віл. А нове керівництво всі мізки винесло, виконуючи негласні директиви «зверху» та умисне затримуючи своїх працівників мало не до ночі. Усі порядні львів'яни вже запалили свічки й вечеряють у колах дружніх родин за зачиненими дверима та при затулених гардинах. Який же він був нині злий! Хоч і не пасує злоститись при таких великим святі...

***

Стефа доліплювала вареники з квашеною капустою та розмовляла з подругою Антонихою, яка прийшла раніш, аби допомагати поратись у приготуванні вечері.

- Щось Степан геть здурів. Як можна так затримуватись? Уже сідати до столу треба. А ялинка й досі не прибрана, та її ще й у хаті немає! – бурчала Антониха.

У двері постукали.

- Хто там? – голосно гукнула Стефа.

- То я, – почувся знайомий чоловічий голос.

- А йду, йду, – Стефа обтерла борошно з долонь об фартух і пішла відчиняти.

- Христос ся рождає! – з дверей привітався пан Місько.

- Тссс, – замахала руками Стефа. – Тут комуніст поруч живе. Забув, чи що?

- Йой, вибач, Стефцю, забув, – спантеличено виправдовувався Місько, переступаючи поріг.

- Славімо Його, – тихенько відповіла жінка, зачиняючи двері.

- Христос ся рождає, – вийшла до дверей Антониха й засліпила гостя своєю найпривітнішою усмішкою.

- Славімо Його, – відповів Місько й попрямував у вітальню, як до себе додому. – Зайшов у магазин. Хтів шось купити смачненького. А там ніц порядного. Усе гірке й недобре, – уже як мантру, зачитану до дір, на автоматі повторив Місько.

- Щось Степан нині забарився, – сказала Стефа. – Вечеря стигне, а його все нема. Дзвонила від сусідки в редакцію. То його навіть не покликали. Сказали, що аврал на роботі й буде пізно. А йти ще раз дзвонити вже не випадає при таких святі.

– Йой, мало не забув! – ляпнувши кулаком по чолі, заволав Місько. – Зайшов був по дорозі до Степана. Маю до вас прикру звістку. Будемо цього року без ялинки. Казав мені зайти замість нього до клубу. Як я прийшов, то вже все було зачинено. От такі недобрі новини.

– Вмієш ти, Міську, радувати людей до свят, – підколола Антониха, бо вже з перших хвилин встигла відчути, що хлоп не міняється і що й цього року її планам на шлюб не відбутись.

– Угі на твою голову, Міську, за таку новину. Я що нині дітям скажу? Вони подуріють, як почують, що ялинки не буде. Вже тут-во нам всім голови до дірок продзьобали питаннями про неї.

Дорослі голосно балакали й не помітили присутності дівчат у кімнаті.

– Як не буде ялинки?! – заверещала Адзя.

– Не буде ялинки? Я добре почула? – з розпачем у голосі перепитала Зіра.

Стефа приклала долоню до вуст і замовкла.

– Як ви не вмієте купувати ялинок, то ми самі купимо, – рішуче видала Адзя після довгої паузи, що зависла в кухні.

– Дайте нам гроші і ми підемо по ялинку, – підтримала сестру Зоряна.

– Здуріли геть зовсім? Яка вам ялинка у цей час? – Стефа вже добре розуміла, що без бою дітлахи не відступляться, і вирішила трохи на них гримнути. – Ану, марш у кімнату до бабусі! Не вештайте мені тут під ногами!

– Ми не підемо в кімнату до бабусі, – рішуче стояла на своєму завжди тихонька Зіра. – Як не дасте гроші, то підемо на вулицю, до міської ялинки, і там будемо святкувати Різдво і їсти кутю. Пакуйте нам кошук.

Усі присутні дорослі відчули, що розпач малечі наростає, як вихор. Сестри завжди були чемними та добрими доньками. Але не цього разу. Ялинка для них була осередком великого дитячого казкового світу, довкола якого збирались

чарівні феї, ніжні ангелики із золотим пилком на крильцях, бабусині страшні бувальщини, смачна матусина кутя, таткові веселі жарти й колядки, що співали всі разом тихенько, аби не чули сусіди. І раптом їхнє – таке довгоочікуване! – дитяче свято руйнувалось просто на очах. Малеча вирішила боротись до останнього.

– Дай їм пару копійок, най відчепляться, – прошепотіла на вухо подрузі Антониха. – Поспацерують трохи довкола будинку, подихають повітрям, нагуляють апетит і вгамуються. То ж діти. Відверни їхню увагу на пошуки. А там уже й змучаться, повечеряють і позасинають. А завтра щось придумаємо. Може, якось хтось відчинить той клуб, і раптом там ще лежить ваша ялинка.

– Стефа відкрила турєбку, дістала пулярес і вийняла звідтіля символічно пару копійок. Діти в грошах ще нічого не тямили.

– Натє, беріть, дві нендзи, – злегка посміхнулась, вручаючи копійки двом рішуче налаштованим манюням. – Але довго не баріться. Бо вже перша зіронька давно зійшла. Ось-ось прийде тато й сідаємо до столу.

– Цього вистарчить? – перепитала акуратна й педантична до всього Зіра.

– Ще й як вистачить! – утрутився Місько.

– Головне, аби ялинка ще десь на вас чекала, – лагідно додала Антониха й видихнула, радіючи, що так мудро їм вдалося відвернути бурю.

Зіра й Адзя поспіхом натягли теплі черевички, шубки й шапочки з зав'язками-кутасиками, що їм із любов'ю сплели мама з бабусею. А зверху Стефа їх позапинала хустками, аби в шиї не задувало. Завжди мали все однакове, хоч і не близнючками були.

– Скоро будемо! – з коридору крикнула Зіра.

– Чекайте нас з ялинкою! – уже з вулиці вигукнула Адзя.

– Тільки в дітей може бути така шалена віра у неможливе, – промовив Місько, коли знадвору за ними рипнула хвіртка.

– І в жінок, – тихо додала Антониха й зітхнула.

Та Місько наче й не почув її натяку. Або ж зробив вигляд, що не почув. Було зрозуміло, що й цьогоріч нічого доброго з цього сватання не буде. Ну не хтів хлоп женитись, і крапка. Кажуть, що добре заробляв на ремонті годинників та меблів. А ще ходили чутки, наче мав десь захований шалений спадок і потайки мріяв тікати до Америки. Тільки вичікував слухну годину. Або ж і робив уже для того якісь кроки. Та хто ж про таке розповідатиме навіть у ближнім колі?..

***

Руки вже позамерзали від холоду разом із затиснутими в кулачку копійками. Дівчатка так скоро вибігли з хати, що зовсім забули про рукавички. Час від часу дмухаючи в кулачки, щоб розігріти пальці, сестри передавали копійки одна одній, аби кожна могла відчути себе у значимій ролі купчині ялинки.

Цілу годину Зіра й Адзя бігали вулицями, заглядаючи на всі боки. Базарчик був порожнім. Ну, де ще шукати ялинку? Та дівчата не вгамовувались. Залишилась остання спроба, але найпотужніша. Вони точно знали, що є на небі саме той, хто не дасть їм залишитись нині без ялинки, й почали промовляти вголос усі відомі їм молитви. Спочатку «Отче наш», потім «Богородицю». Промовляючи, складали докупки долоньки й тримали їх під самими вустами. В котрої на ту мить були копійки, та тулила долоньку до кулачка. Дійшла черга до «Псалму 90». А він довжеле-е-езний! Та ніщо не могло спинити двох поважно налаштованих купчинь. Адже нині вони були в такому страшному розпачі! Дев'яностий псалом вирішили читати тричі підряд, та ще й в унісон. Бабуся казала, що то дуже помічна молитва в найскрутніший у світі час. У найважчій ситуації, яка лише може спіткати, вона завжди стає у пригоді добрим людям. «А коли Різдво без ялинки? То що вже може бути гіршим і найжахливішим у світі?» – думали собі сестрички під час молитви.

– Ще до ангеликів Божих ми забули помолитись, – спохопилась Адзя з надією в голосі, дмухаючи в кулачки, в одному з яких затискала монетки – їхній цілий скарб! – Давай ти читай до свого, а я до свого, – й заплющила очі, бо коли молилась, то завжди міцно-міцно заплющувала оченята. – Ангелику Божий, охоронцю мій, ти все при мені стій. Рано, ввечір, вдень, вночі. Будь мені все до помочі. Стережи душу й тіло мое. До життя вічного. Амінь! Прощу тебе, зроби так, щоб ми сьогодні встигнули купити ялинку. І ще дуже прошу в тебе

здоров'ячка й довгих років життя мамі, татові, Зірі, мені і всім добрим людям. І дякую тобі, що ти є. Люблю тебе і вірю в тебе, – що би не просила для себе у Бозі, але словами про здоров'ячко для всіх рідних і подякою завжди завершувала всі молитви.

Так вони йшли порожніми засніженими околицями Львова і як мантру, по черговому колу, безупинно повторювали поспіль усі молитви. Це була їхня безпрограшна надія. Вони точно знали, що це обов'язково допоможе.

На сьомому колі Дев'яностого псалму, коли вже промерзли мало не до кісток і Львів довкола уже був не Львовом, а якимись незнайомими провулками, сестри раптом спинились, наче вкопані. Просто перед ними, у невеличкому дворикі, де тулились поодинокі хатки, стояла стара обдерта вантажівка з піднятими бортами. А із заднього борта стирчала Вона, а точніше, її струнка зелена верхівка.

– Лянь! Ись! Ач?! – скоромовкою вигукнула Адзя, що мало означати: «Глянь! Дивись! Бачиш?!», і пальчиком вказала на з'яву, через що кілька копійок випали з ручки на сніг. Мала присіла й хутко їх підбрала.

– Ова! – додала Зіра. – Нарешті ми її знайшли. Але ж вона чиясь! – знітилася раптом.

– Будемо чекати господаря. Він однаково колись вийде, – рішуче відрізала Адзя.

– А може, підемо по хатах його шукати?

– А що, як ми підемо не в ті хати, а він вийде, сяде у вантажівку й поїде? І ми тоді точно його не наздоженемо.

– Тоді чекаємо, – погодилась Зіра.

– А як відмовиться нам продати? – запанікувала Адзя й скривилась.

– Впросимо! – упевненість Зіри була непохитною.

Чоловіка не було добрих півгодини. Сестри так позамерзали, що вже здавалось, наче їхні ноги й руки перетворились на льодяні патички. І якщо ще трішки так постоять на холоді, то ці патички хруснуть і розлетяться на крижані кубики.

Нарешті десь за рогом зарипів сніг і до них швидкою ходою став наблизатись високий, дуже худий чоловік із сумним лицем. Побачити такого злого чоловіка та ще й при таких великім святі було дуже дивно для малих. І вони злякались. А від переляку втратили дар мови.

- Ви що тут робите о такій годині? Де ваші тато й мама? - гримнув на дітей незнайомець.

- Вони нас по ялинку післали, - жалібно вичавила з себе Адзя.

- По ялинку? - здивувався чоловік. - Та чи вони вам не рідні?

- Рідні. Тільки тато цього року ялинки не принесе. Його на роботі затримали. І в клубі всі ялинки вже порозбирали, - затараторила Зіра.

- А ми почали плакати. Ми сказали, що коли дорослі не принесли ялинки, то ми самі принесемо.

- А пані Антониха мамі сказала, щоб дала нам гроші і ми тоді відчепимось та й дамо їм доліпити вареники. Тоді мама нам дала гроші.

- Ось, подивіться, - Адзя ледве розтулила змерзлі пальчики й простягнула копійки на долоньці. - Продайте нам свою ялинку, - останні слова малечі були вже мало не з плачем і напевне могли розчулити навіть чортів із пекла.

- Северине! - раптом почулося здаля. До них бігла, шпортаючись в снігу й на ходу запинаючи хустку, якась старенька жінка. - Чуеш, Северине! Не їдь! Почекай хвильку! - голосно кричала.

- Тітко Ганю? - здивувався Северин, наче побачив примару.

- Стій, синку, не їдь! - захекано тараторила. - Йой, ледве-м добігла. Могла ж не встигнути.

– Я думав, вас уже нема на світі, – розгублено промовив чоловік і знітився від своїх слів.

– Довго буду жити тепер, раз так думав, – лагідно всміхнулась старенька. – Добре, що наздогнала, – додала захекано.

– Якби не ці дві купчині, то вже точно не наздогнали б, – з гіркотою у голосі додав.

– Ти ж нічого не знаєш. Ніхто із сусідів не знає правди. Твої живі, – одразу ж почала про те, з чим бігла. – Й здорові, мабуть, якщо Божа ласка. Їдь у Карпати. Туди вони подалися, подалі від людей, у стару хатину священика покійного. Кажали, що дорогу ти знаєш. Уже начебто й не чекали вони на тебе. Ходили чутки, що неживий ти. Така прийшла офіційна звістка. Оплакували. Тужили гірко. Та й не солодко їм тут було, скажу тобі чесно. Ой, як не солодко. З роботи Марійку вигнали. Як дружину ворога народу. Писали тут у газетах всілякий бруд. Дітей почали зачіпати у школі. Вимагали, аби відреклись від тата. Зацькували на ніч. Одне слово, зібралися з того всього якоїсь ночі, та й виїхали. На ранок сусіди їх уже не бачили. Почали ходити чутки, що вночі за нею також приїхали. Начебто Марійку вивезли в Сибір, а дітей в інтернат здали. Й досі так усі думають. А вікна в хаті забили дошками. І двері на додачу. Та одна я знала, що то не так. Тільки мені Марійка довірилась. Звечора перед самим від'їздом натякнула, де ти маєш їх шукати. Але точної адреси не сказала. Навіть мені. Та я все розумію.

– Я знаю, де то є, – голос чоловіка задріжав.

– Але все ж таки надіялась бідака, що ти повернешся. Вірила в душі, що можеш бути живим, – старенька сусідка Ганя тихо заплакала.

Від останніх слів Северину стало незвично затишно й тепло у грудях. Він навіть ледь усміхнувся кутиками вуст. За минулих кілька років зовсім розівчився сміятись.

– Ходив я щойно по сусідах. То вони від мене сахались, як від привида. Балакати переважно не хотів ніхто. Деякі привітали з тим, що живий, навіть по рамену плеснули. Але сказали, що всіх вивезли. І хутко зачинили перед носом двері.

– Боятися люди, – із розумінням зітхнула Ганя й похитала головою. – Чого їх за це засуджувати? Ти ж і сам знаєш...

Северин обійняв стареньку й міцно притиснув до серця. А та все плакала й плакала. Так вони простояли кілька хвилин.

– Усе. Мушу їхати, – раптом, наче прокинувся від довгого сну, сказав Северин. – Мене ж мої зачекалися, – остання фраза прозвучала як виправдовування перед жінкою, яка так скоро бігла до нього по снігу з доброю вісткою. – Ще побачимось, моя рідненька пані Ганю...

***

Стефа з Антонихою обльотали всі найближчі вулиці, гукаючи за дівчатами. Та малих ніде не було видно. Хто ж думав, що вони можуть далеко зайти о такій порі. Минула добра година, як дівчата пішли купувати свою уявну ялинку. Хурделиця розгулялася не на жарт. Снігом замело вже аж до середини гомілки.

– Зірцю! Адзю! – кричала в темінь Стефа.

– Дівчата! – Антониха складала долоні рупором.

Рипнула сусідня брама, і перед захеканими жінками з'явилась пиячка Зойка. До цієї жінки ніхто ніколи не звертався «пані», бо мала репутацію невинуватої скандалістки й грубіянки. Скупе «Зойка» закріпилось за нею як ім'я, по батькові та прізвище вкупі.

– Ади! Шляк би то трафив таких сусідів. Чого-сти розкричали-сти? Порядні люди вечеряють, а не лазять вулицями й волають, як свині.

– Зою, чи не бачила ти моїх донечок? – лагідно запитала Стефа, умісне не звертаючи уваги на прокльони.

– Порядні діти в порядних родинах у такий час удома сидять.

– Просто скажи, чи бачила, і все, – перебила Зойчин потік свідомості Антониха.

– Не бачила й бачити не маю бажання! Дітей порозпускали, а тепер-ка бігають, як дві курки туво по вулицях. Шляк би трафив таких сусідів. Геть від моїх вікон!

– Поцілюй мене в дупу! – не стрималась Антониха. – У мене там якраз «Красною Москвою» пахне! – навіщось додала і завмерла, бо відчула, як похолола спина й з переляку забилося серце від власних слів.

Стефа одразу зрозуміла ситуацію, підхопила колежанку під руку й потягла геть від будинку. Такі гучні та водночас безневинні слова могли наробити великої біди. Незважаючи на смерть рудого карлика Сталіна, люди ще не відчували тих крихітних потічків відлиги, що начебто потрошки розтікались країною. Усі продовжували жити в шаленому страху перед системою, що часто рубала долі навіть через незначний сусідський донос.

– Ти здуріла! Таке сказати! – бурчала під ніс Стефа.

– Йой, матінко Христова! Язик – мій ворог. Але ж я мала на увазі парфуми.

– Та ще й при самім святі лаялась, наче рівня Зойці.

– Мені за дітей твоїх стало так образливо, – виправдовувалась Антониха, а сама вже хапалась за серце й уявляла, як за нею приїхали жовнери з гвером, аби везти до арешту в Сибір за її дурні слова.

– Пішли додому від гріха подалі, – промовила Стефа. – Та пиячка вже, мабуть, забула про твої слова. Раптом діти вже самі прийшли? А ми тут лазимо при самому святі...

***

– Бігом лізьте в кабінку й кажіть, де вас маю завести! – скомандував чоловік двом засніженим мацьопким силуетам. – Де я маю завезти вас разом із вашою ялинкою? – додав, бо в цю мить згадав, через що саме перестрів дівчат.

– То ви нам її продаєте? – перепитали в один голос, наче не вірили власним вухам.

– Забирайте так. Я дарую.

– Ні, – заперечила Зіра. – У нас є гроші. І ми хочемо купити, – наполягала маленька педантка. – Мама буде сварити, якщо візьмемо без грошей.

– А кілька маєте? – сміючись, перепитав Северин, згадуючи копійочки в Адзіних долоньках.

– Якраз на ялинку мама нам дала, ось, – і мала простягнула чоловікові гроші під самий ніс.

Северин поглянув і засміявся ще дужче. Уперше за багато років він сміявся радісно й уголос.

– О! Та то грубі гроші! Ну, добре, раз так просите, то візьму, – і переклав собі до кишені увесь дріб'язок, аби не образити поважних купчинь.

– Ну, от. Гешефт зробили. А тепер нарешті кажіть, куди вас завезти, – повторив чоловік, – таким поважним кубітам не пасує серед ночі швендятись містом, та ще й із ялинкою. Бо вкрадуть.

– Ялинку? – нараз перепитали обидві.

– Вас!..

***

Через невеличкий дворик та попри бабусин городчик дві захекані малі газдині тягли по снігу велетенську пухнасту красуню. Завбачливий Северин перев'язав ялинку тугими шворгами, аби було легше її транспортувати. Замотані у шубки й хустки, лялечки аж шпортались, так поспішали додому. Шалене почуття радості заповнювало їхні душі по самісінькі вінця й час від часу вихлюпувалось назовні щасливими зойками.

У миті, коли відчуваємо, що лихо й невдачі міцно вчепились за комір, на нашому шляху несподівано можуть зустрітися люди з добрим серцем та чистими

помислами. І тоді щось тепле пробуджується й у нас самих. Подумки таких людей ми називаємо янголами, іноді й не підозрюючи, що таким самим янголом можемо стати для когось і ми...

Северин від'їжджав від помешкання сестричок і жадібно ловив поглядом у дзеркальці авто дві маленькі засніжені постаті, що, мов мурашки, тягли омріяну здобич до свого тепленького мурашника. «А може, й справді той Бог таки є?» – подумав він, і широка усмішка сьогодні вдруге за багато років засяяла на його вустах. Чоловік піддав автівці газу й поїхав швидше. Туди, де його чекали і вірили...

Алла Рогашко

Під склепінням часу

...Небеса нам таки без потреби —

ми ж з тобою всесильні, мила.

Ми змайструємо власне небо

і засвіtimo власні світила...

Юрій Іздрик

Направду непояснима сила завела її того дня у храм. Певно, дійшла до краю. Того, за яким – прірва. Буває, наближаєшся до нього і є ризик упасти, провалитися, скотитись у безодню, що дихає холодом безкінечності. Саме тоді, коли там опиняєшся, – на краю, – може ввімкнутися система автозбереження. Це як у комп'ютері: коли виникає загроза несправності, спершу вмикається функція автозбереження, по тому – перезавантаження. Ця холодна нежива машина намагається самотужки впоратися з проблемою. Подібно буває і в людини. Коли

психіка не здатна подолати розпач, підсвідомість застосовує функцію «автозбереження», по тому – «перезапуск», не чекаючи вказівок свідомості. Свідомість бо не здатна прийняти якесь рішення, коли вона «на грані». Відтак людина мимоволі починає чинити так, як не вчиняла дотепер, іти шляхами, котрими не ходила, притягуючи до себе всілякі рятівні несподіванки. Анна, наближаючись до критичних станів, зазвичай шукала розради, телефонуючи подругам, чи бодай забігала в якусь із улюблених кав'ярень або кнайп, щоб хоч трішки відволіктись... А тут... певно, справді той випадок, коли тілом керує підсвідомість. Не була глибоко віруючою, рідко заходила до храму. Тож утрапивши, сама собі здивувалась.

У храмі владувала тиша. Однак тиша незвичайна – урочиста, витончена, мовби в повітрі натягнені незримі струни, що легко зачіпались найменшим, ледь чутним шурхотом чи порухом. Увійшовши, усім еством відчула, як ті струни напнулися, готуючись до того, що будь-якої миті зреагують на порух і оживуть, розтинаючи тишу лунким звуком. Обережно ступаючи, таки чула ледь уловиме бриніння тих невидимих струн. Легка напівтемрява, похмурі художні розписи на стінах, оригінально вирізьблена дерев'яна стеля, видовжене склепіння куполу – усе те створювало неймовірну атмосферу середньовічної таємничості.

Коли луна від кроків розчинилась у тиші, слух вихопив із неї приглушений чоловічий голос. У храмі була ще одна жінка, котра нишком сиділа на лаві, й хлопчина з наплічником та фотоапаратом у руках, що уважно розглядав фреску, – очевидно, турист. Однак голос долинав віддалік – із закутка, огорненого легкою напівтемрявою.

– ...простіть, отче, не можу... – голос уже став чутним.

Високий літній чоловік зринув із напівтемряви, стривожено озирнувся й поволі пішов до виходу.

– ...думав, буде легше... Певно, таки не готовий. Знов не готовий... – бурмотів уже радше собі, аніж до священика, до котрого звертався хвилю тому.

Анна схилила голову. Чомусь стало ніяково. Мовби стала мимовільним свідком того, чого негоже було бачити чи чути.

– Ти?.. Ти... тут?.. О, Господи... – почувла поряд із собою й підвела голову.

Очі чоловіка були жадібно увіп'яті в її лице. Він дивився на неї так, наче добре її знав... наче давно-давно не бачив, що навіть пам'ять стерла її достеменні обриси, не зумівши, однак, вирвати із серця... і так шалено-шалено скучив, аж до болю, постійно ниючого й незагойного... і тепер, побачивши знову, – нарешті, уже й не сподіваючись... – так неймовірно-невимовно тішився, аж ув очах його спалахнув щасливий вогник, що згаснув тоді, давно-давно, коли вона зникла, розчинилась у часі, і який (і лиш він) здатен угамувати біль від втрати... Так він дивився тепер на неї, розглядаючи, милуючись, тішачись, що нарешті вона поруч, але ж... Але ж вона його вперше бачить! Уперше бачить цього літнього чоловіка. О, який він дивний, але такий чудовий! Приемний і зворушливий... Почувалася зніченою, не могла вимовити й слова у відповідь.

– Де ти була весь цей час? – спитався чоловік, трохи оговтавшись від несподіваної для нього зустрічі.

– Я... ви... – невиразно белькотіла, шукаючи бодай якихось доречних слів, проте не знаходячи.

– Де ти була весь цей час, мила?! – його голос набирив упевненіших ноток, у них просочувався докір, та ледь відчутний – він готовий вибачити їй те щезання, бо такий щасливий, що вона нарешті поруч, що вона Є! І вже абсолютно нічого не має значення, окрім її присутності. Усе решта – зайвості, пусте, пусте!

– Перепрошую, ви... ви, схоже, мене з кимось сплутали... – нарешті таки дібрала слів, щоправда, воліла провалитися крізь землю, аби не бачити його подиву, розчарування, розпачу, безпорадності, що з кожним її словом навалювались на нього нестерпно важкими каменями, які можуть ураз із легкістю його розплюнути.

– Що ти... що ти кажеш, мила моя? Що ти... навіщо ти так зі мною? Знову?.. Ні, ні... не цього разу... Цього разу я не дозволю тобі того, чуєш?.. – як мантру промовляли його вмить спопелілі уста. Він увесь затремтів, руки затрусились, обличчя збліднуло, очі ж продовжували пожадливо всотувати її лице, постать, мовби відчуваючи, що вона і справді зараз щезне.

– Мені так прикро... вибачте... – знову забелькотіла, піймавши себе на тому, що, може, то вона втрачає розум, певно, таки зірвавшись у ту кляту прірву, до якої наблизилась ось-ось, ще зовсім недавно. – Ви... то не я... себто... Ох, вибачте... Я

просто не розумію, про що ви говорите. Ви мене з кимось сплутали, чуєте? Ми з вами не знайомі!..

Чоловік ураз замовкнув. Закляк. Мовби скам'янів, на правду злившись із тими каменями, що навалювалися на нього невблаганно. Тільки очі лишались живими – вони, здавалося, ще більше розширились і незмигтно дивилися на неї. Анна не могла второпати, чи дійшло до чоловіка значення її слів, чи він зрозумів її. Вона ледве дихала й боялася ворухнутись. Здавалося, скажи вона ще бодай слово, і камінь, на який обернувся цей чоловік, розсиплеться попелом, розвіється.

Так вони стояли. Мовчки. Дивлячись одне на одного. Вона – в надії, що він зараз оговтається й перепросить за те, що помилювся. Він – шокований тим, що нарешті – о, нарешті! – Господь почув його молитви й повернув йому її, та вмить забирає знову, як же так?!

Крізь тишу – таку саму врочисту й благодатну, однак тремку, якою за час їхнього мовчання знову наповнився храм, – почувся легкий шум. То відчинилися двері й усередину ввійшли люди. Мимоволі обернулась. Чергові туристи, а з ними – жінка-екскурсовод, що стиха заговорила:

– ...Вірменський собор належить до світової спадщини ЮНЕСКО. Це єдиний храм Вірменської апостольської церкви в Західній Україні...

Чоловік раптом осмикнувся. Здригнувся. Закліпав очима й зрештою отямився. Подивився на Анну інакше.

Тієї миті похмурість храму розбавило світло. Анна полегшено зітхнула й спробувала всміхнутись. На лице її раптом упав промінь світла, що втрапив згори, крізь вітражі. Підвела голову й усміхнулась – промінь лоскотав її лице. Такий чудернацький нині день – то хмурніє, дощить, то зненацька розступаються хмари й крізь них прозирає сонце. По тому знов дощить і знов – сонце! Такі дні випадають рідко...

– ...ви можете спостерігати дивовижне світлове видовище! Промені сонця падають у храм крізь один із вітражів! До речі, про вітражі... – жінка-екскурсовод провадила гучніше, аби не загубитись у збентежених голосах: очевидно, проміння справило на гурт туристів сильне враження.

Утім, для Анни й цього дивного – чи то пак дивовижного – чоловіка голоси поволі стихали, а потім і взагалі розчинились у тиші. Мовби нікого не стало, крім них. Ось вона, що підставила лице промінню, й він, що захоплено дивився на те, на правду благословенне видиво. Нестримно тішився. Широко всміхався.

– Господи, яке ж ДИВО! – вихопилось у нього.

Вона розплющила очі й, примружившись, поглянула на чоловіка.

– Справді диво, – всміхнулась. – Ніколи не втрапляла в проміння у храмі. Відчуття... дивні. Себто дивовижні.

– Здається, я повівся з вами некоректно. Мушу вибачитись.

– Що ви! Усе гаразд, не вибачайтеся...

– Ви... ви схожі... ні. Ви – просто копія моєї... моєї коханої. Мого кохання. Втраченого. Але незабутнього... – чоловік усе ще не міг угамувати хвилювання.

– Я здогадалась... Мені прикро, що збудила у вас такі спомини...

– О, я такий щасливий, що пережив і все ще переживаю усі ці відчуття! Це справді дивовижно! Я неймовірно вдячний вам за це!

Вона продовжувала всміхатися. Проміння зісковзнуло з її лица й опинилось на долівці, поміж ними.

– Господи... як добре, що я сюди прийшов! Уявляєте: хотів висповідатися, і не зміг. Але те, що зустрів вас... і це проміння світла... сонця... Ви – наче Янгол, що спустився з Небес... Усе це не дарма. Ох і не дарма... Може, вип'ємо з вами кави? Я не можу вас отак просто відпустити! Побудьте зі мною ще хоч трішки...

– Так, звісно! Звісно ж ходімо. Із задоволенням...

Вони рушили до виходу, разом ступивши у проміння, розлите на долівці.

– Диво. Яке ж диво... – усе не вдоволювався чоловік.

Вийшли з храму, завернули за ріг і поволі пішли Вірменською. Сонце вже заховалось за сиві хмари, що швидко затулили той крихітний краєць неба, крізь який ще хвилю тому відчайдушно прозирало проміння. Умить знову задощило. Чоловік, зіщулившись, розгорнув велику чорну парасолю.

– Ховайтеся під мою, нам вистачить місця! Беріть мене під руку, не бентежтесь, – а вже за мить додав: – Тут поруч є старенька кав'ярня...

– Так, знаю. Там готують добру каву, – без вагань узяла під руку чоловіка, заховавшись від дощу. – Як вас звати?

– Іван.

– ...а по батькові?

– Для вас – просто Іван. Повірте, після того, що ми з вами оце пережили... Це створює поміж нами якийсь кармічний зв'язок, розумієте, про що я? – усміхнувся чоловік, продовживши думку очима.

Вона піймала його погляд і всміхнулась у відповідь.

– Гаразд, пане Іване.

– А вас як звать, чарівна незнайомко, яка дарувала мені благословенне диво?

– Анна.

До кав'ярні дійшли мовчки. Проте їй здалось, що назване нею ім'я знову справило на нього сильне враження. Невже її ще й звать так само, як і його кохану? Не може того бути! Та негоже було розпитувати. Захоче – розповість сам.

Вільним виявився лише один столик. Чоловік замовив по філіжанці кави й по чарці вишневої наливки. Затишна атмосфера, легкий гамір і густий запах

смажених кавових зерен трішки висмикнули із того дивного стану, в якому обоє перебували.

– Я піднімаю сю чарку за чарівну панянку! Хай вам буде добре!

– А я свою чарку піднімаю за вас... пане Іване! Хай все у вас складається якнайкраще!

Почаркувались. Він перехилив і швидко спорожнив свою, відтак приступив до кави. Вона ж неспішно смакувала густим солодким напоєм.

– Розкажіть свою історію. У ваших очах причаївся біль, – проказав чоловік, поставив філіжанку на блюдце й уважно подивився їй у вічі. Він був уже не тим, яким бачила його у храмі, розгубленим і захопленим. Перед нею сидів поважний чоловік, міцно огорнений аурую шляхетності й благородства. Вкрите зморшками ретельно поголене лице було світлим і відкритим. Таким можна довіряти, і це відчутно одразу. – Я бачу сумнів і вагання у вашому погляді. Не бентежтеся, – знову всміхнувся. – Можу лише уявити, як вас налякав у храмі. Старигань стратив глузд, схибився, побачивши своє загублене кохання. О, розумію вас! Але боятись нема чого, повірте... Так потрібно було, щоб ми з вами зустрілися, перетнулись у тому храмі, осяялись сонячним світлом, що зненацька спалахнуло серед похмурого дощового дня... Може, ми з вами вип'ємо кави, поговоримо й розійдемося в різні боки. Ніколи більше не побачимось. Але зараз ми тут. Отже, так було треба. Довірмося випадку й обміняймося нашими історіями. Принаймні свою я хочу вам повідати. Дуже. Йшов до сповіді, але не зміг... Укотре не наважився. Непросто мені це... Розумієте, той храм для мене особливий... Він вабив нас із коханою своєю таємничістю. Не раз ми приходили до нього, аби помилуватись, торкнутися до його таїни... Тому спогади про кохану накочуються у ньому надто виразно. Дуже люблю туди приходити, занурюватись у спомини, медитувати... А віднедавна вирішив піти до сповіді. Кілька разів намагався, але так і не зміг. А тут раптом ви... І скажете: звичайний збіг, випадковість? О, ні... Нічого просто так не відбувається! Усе має певний сенс, геть усе... – говорив і уважно дивився на неї.

Із кожним реченням усе більше її проймав. Хотілося розповісти йому все. Довіритися. Їхні шляхи справді можуть уже не перетнутись, а незнайомцям легше відкривати душу... Хоча можуть і друзями стати. Хтозна. О, так, вона розповість йому. Усе розповість. Як наблизилась до краю, як біль і страждання невблаганно затоплюють ество, і як боїться вона не виборсатись із цього

чергового пекла розчарування й спустошення. Однак продовжувала мовчати. Відчувала, як запита гарячою кавою наливка трішки вдарила в голову. Затишок кав'ярні розчинив у собі вільготність, ество геть розімліло.

– Певно, доведеться мені першому сповідатись вам, – усміхнувся чоловік. Він допив каву, відсунув убік блюдце з філіжанкою й обіперся ліктями на стіл. Глянув у вікно, ковзнув поглядом довкола й знов пильно подивився на неї. – Гарзд. Отже... так, ви правильно відчули. Її теж звать... звали... Анною. Як і вас. Ох... це так мене вразило, якби ви лише знали... Не розумію, як таке можливо. Хоч я начеб звичний до дивовиж, але... скільки вам років? – сам себе обірвав.

– Двадцять три.

– О, яка ж юнь!!! – хитнув головою й подивився у вікно якимсь важким поглядом. Чи, може, їй так здалося? – Вона була молодшою. Тут уже не збіглось. Але була, ось як ви зараз, ну точнісінька копія! – знов глянув на неї, його погляд лагідно ковзав по її обличчю, волоссю, постаті; знічено схилила голову, хоча й натяку на непристойність у його погляді не було. – Ми обое були молодими. Та що там – юними! Здається, це було лише вчора... хоч насправді минуло більше п'ятдесяти років... Йой! Який я вже древній, виявляється! – розсміявся. – Піду замовлю собі ще наливки. Може, вам іще чогось взяти?

– Ні, дякую, мені вже досить.

– А мені таки не завадить. Розповідь не буде короткою, треба «заправитись», – усміхнувся й пішов до ляди.

Анна втупилась очима у стіл. Що вона тут робить? Може, цей чоловік справді якийсь... несповна розуму... Ох, що вона собі думає? Це пристойний, шляхетний чоловік, по ньому ж видно. До того ж, інтелігент. Певно, викладав у одному з університетів. Або науковець. Його лице дуже розумне, у ньому така глибінь відчувається... Може, він справді має слухність і нічого просто так не відбувається? Вона ж наблизилась до краю прірви, уже нічого не тямил, коли опинилась у храмі... чому саме туди вона тепер зайшла? Може, справді Провидіння ними скерувало, аби їхні шляхи перетнулились? Аби обмінялись своїми історіями й обом стало легше. Це ж треба: вона схожа на його кохану! Буває ж таке!.. Зрештою, він точно дасть їй добру пораду. Та й так уже добряче відволік...

– А ось і я! – висмикнув її з задуми чоловік, поставив на стіл чарку з наливкою і тарілку з тістечком. – Таки взяв вам дещо. Ось, кажуть, смачне. Бо як оце: я буду пити, а ви дивитиметесь на мене, чи що? Беріть-беріть, куштуйте. Хай смакує!

Чоловік перехилив чарку, смачно прицмокнув і відставив убік. Вкотре подивився у вікно – там усе ще дощило, відчайдушно вдарялись об скло дрібні краплини – й поволі заговорив:

– Львів тоді був іншим... Справжнім, розумієте? Не таким, як тепер. Нині – утрачений Львів... Часом погляну довкола – серце крається. Та що там казати! – Він замовк на якийсь час, мовби занурюючись у свою історію, котрою волів поділитися. – Яюсь за сніданком мама, накидаючи в тарілки страву, повідомила новину: в сусідній квартирі поселилась якась родина. На ту новину я не зреагував. Бо що мені, юному й заглибленому у власний світ безтурботних клопотів, до нових сусідів? Нічогісінько! Ну, щодо безтурботності, то я вже перегнув. Звісно, турботи були. Тоді навчався на третьому курсі університету Франка, на історичному, і майже весь час присвячував науці. Багато читав, та й досі читаю...

Словом, того-таки дня, надвечір, повертаючись додому, піднімався сходами нагору й на майданчику помітив дівчину. Вона сиділа просто на сходині, підперши долонями підборіддя, й дивилася собі під ноги. Я трохи розгубився, бо... чого б оце так сидіти на сходах? Думав пройти повз, але не стримався, таки зачепив:

– Привіт! Ти чого тут сидиш?

– Хочу – то й си?джу!

Те, як вона відрізала, мені не сподобалось. Якесь незрозуміле дівчесько взялося тут бозна-звідки та ще й таке нечемне! Звісно, я здогадався, що то дочка нових сусідів. Але чого тут сидить? Ключі загубила, чи що? Можна було б допомогти чи ще щось розпитати, але її різкість мене зупинила.

– То й сиди! – і собі відрубав та й пішов до себе у квартиру.

Проте думки про неї весь час роїлись у моїй голові. Ходив кімнатою й чув оте її: «хочу – то й си?джу!» Вона навіть не глянула на мене! Зачепило мене те

добряче. Я не міг ні на чому зосередитись, ні на навчанні, ні на читанні, навіть музики не хотілося слухати. Але потім таки успокоївся й зайнявся наукою: мусив підготувати курсову.

Наступного дня перетнувся з нею на подвір'ї. Вона сиділа на лавці й читала книжку. Закортіло до неї заговорити. І хоча з минулою розмовою у нас не склалося й побоювався знову напоротися на різкість з її боку, проте внутрішній голос наполягав, аби я підійшов і заговорив. Не міг пояснити собі того наполягання, воно було доволі дивним, бо особливого досвіду спілкування з дівчатами я тоді ще не мав. Якась непояснима сила тягнула мене до дівчини.

А день тоді був чудернацький! Похмурий, лише зрідка сонце прозирало крізь хмари... от як сьогодні... Наближаючись, помітив, як на її лице втрапив промінь – мовби на Небесах хтось дразнився, пускаючи сонячного зайчика. То був наче знак! Знак Згори. Дівчина відклала книжку й підставила своє лице тому променю. Заплющила очі, всміхнулася так чарівно. О... яке ж то дивовижне, благословенне видиво було! Юна дівчина в білій сукенці, русяве волосся, заплетене в косу, і підставлене сонцю лице! У ті хвилини була схожа на Янгола! Миле створіння... Певно, саме тоді я в неї й закохався.

– Мила панночко, доброго дня! Дозвольте висловити вам мое шанування! – награно-поважно звернувся до неї я.

Дівчина обернулася до мене й уважно подивилася, щоправда, мружачись: сонячний зайчик продовжував її дразнити.

– Дозволяю! Висловлюйте!

То було сміливо, навіть якимось задиркуватим з її боку. Та все ж рум'янець торкнувся її щічок, вона зашарілась. Але дивилася в очі, не ховала погляду. То був добрий знак. Отже, не все втрачено, зрадив я. Мені сподобалося в ній таке поєднання: з одного боку сором'язливість і збентеженість, а з іншого – добре відчутна внутрішня сила й характер.

– Ви моя нова сусідка? Я не помиляюсь? – уже звичайним тоном заговорив.

– О, так! Не помиляєтесь.

– Як вас звати?

– Анна.

– Надзвичайно приємно! А мене Іван.

Вона приязно всміхнулася. І то був ще один добрий знак. З тих пір ми стали нерозлучними. Нам було цікаво і добре разом. Спільні інтереси, уподобання. Виявилось, що ми любили ті самі книжки, ту саму музику. Мислили однаково. І навіть мрії мали подібні. Швидко наше спілкування обернулося на щось неймовірне. Один із нас починав думку – інший завершував. Час витікав крізь нас, коли були поруч, просто миттєво! Здавалося, поряд лише кілька хвилин, а виявлялось – годин... Ми відчували неймовірне піднесення, нас здіймало однією хвилиною! Те просто неможливо передати. Такого я досі не пізнавав. Та й після того... теж не зазнавав. З жодною жінкою. Вона була Тією... Єдиною. Тому – так... Покохав її усім серцем, усією душею. Звісно ж, взаємно. Як інакше? Дружні здібання обернулися романтичними побаченнями. Ми тримали наші стосунки у таємниці. Про нас не знав ніхто, жодна жива душа. Так ми вирішили, уже й не знаю достеменно, хто першим те запропонував. Коли кохаєш – волієш кричати про те на весь світ од внутрішнього наповнення, навіть переповнення! Але водночас не хочеться тим ділитися ні з ким, прагнеш зберегти його від сторонніх. Бо це щось таке сокровенне й інтимне... ота ніжність, тремтіння душі...

Так тривало майже рік, а потім... Потім вона зненацька зчезнула. Й ніхто не міг пояснити мені, де ж вона! Ба більше! Мене взагалі не розуміли...

Спершу спитав у батьків. Мама здивовано глипнула на мене:

– Йванку, яка дівчина, йой? У наших сусідів немає й ніколи не було дочки! Звідки ти то взяв?

– Як то «не було»?! Та ж певно, що була! Її звати Анна! Вона моя подруга!

– Анна? Яка ще Анна... – замислено відповіла мама, занепокоєно розглядаючи мене, й зрештою зітхнула: – Синку, ти перевтомився. Певно, та наука тобі

дається важко. Ти себе перенавантажувеш... Стільки тих книжок читаєш безперестанку. Зупинися трішки, перепочинь. Усе налагодиться...

Батько сидів за столом і здивовано-збентеженим поглядом позиркував то на мене, то на матір з-за розгорнутої газети, котру тримав у руках.

Мене це шокувало. Вони насміхаються з мене? Дивні собі жарти! Чи знущаються? Але ні... не схоже. Їхнє спантеличення виглядало щирим. Але ж не міг я зустрічатися й покохати неіснуючу дівчину?! Не міг! Я ж не схиблений якийсь!

Вискочив із квартири, подзвонив у її двері, чого ніколи не робив дотепер через нашу з нею домовленість. Відчинив чоловік, якого я вважав її батьком, зустрічаючи іноді у під'їзді.

– Доброго дня! Мені потрібно поговорити з Анною, – стискаючи в кулаки спітнілі руки, промовив я.

– З... з Анною? Якою Анною? – здивовано підняв брови чоловік.

Та вони що, зговорилися поміж собою? Що ж це?!

– З Анною, вашою дочкою.

Сусід із непідробним подивом дивився на мене й мовчав. Очевидно, не знав, що відповісти.

– Де вона? Де Анна? Вона поїхала кудись, чи що? – не вгавав я.

– Перепрошаю, юначе, але я не второпаю, про що ви. У мене немає дочки. Ніякої Анни тут немає і не було. Ви щось наплутали.

– Ні. Ні-ні-ні! Не кажіть мені цього! Я хочу побачити Анну! Мені мусово її побачити! – мій голос сходив на крик.

Я здійняв гвалт, і якби не мої батьки, що вийшли до нас, то й не знаю, чим би та балачка скінчилася. Певно, сусід звернувся б до міліції. Мама забрала мене, а тато лишився вибачатися за мою кепську поведінку.

Але заспокоїтись я таки не зміг... Мене змушені були «показати» лікарям. Вони всі вирішили, що я збожеволів. Але ж я знав, що це не так! Я не міг вигадати Анну. Не міг. Вона – була! Я це точно знав! Зрештою мене поклали до Кульпаркова [5 - Так львів'яни називають психіатричну лікарню, розташовану на вулиці Кульпарківській у Львові.], і на якийсь час я просто випав із життя. Мене «не було» рік. І він для мене минув, як день. Я був вражений, коли отямився й мені «повідомили» дату. Минув рівно рік від того часу, коли я її втратив. Рік! А здавалося, що я лише день міркував про свою втрату. Не міг утямити, досягнути, прийняти...

Життя поволі входило у звичне русло. Мене відновили в університеті, я продовжив навчання. Начебто занурився в життя – те, яке мав до зустрічі з Анною, – але... воно було вже не таким. Все було не таке. Зрештою і я став іншим... Усе чекав, що одного чудового дня вона таки з'явиться. Знову... Сидітиме на сходинці в під'їзді або читатиме книжку на лавці у дворі. Проте... вона так і не з'явилася. Лише навідувалася до мене у сні. Ми звично стрічалися, проводили разом час, нам було так само піднесено й добре, як колись... Щоразу, прокидаючись, я не міг собі вибачити, що не запитав у неї, де ж вона?! Але у снах усе було таким звичним... Усе було так само, як раніше.

Рана від втрати була такою глибокою, що ніяк не загоювалась. Я не міг зустрічатися з жодною дівчиною, жінкою. До тридцяти років не мав жодних стосунків. Не міг мати. Дивився на когось, а бачив її... Вона завжди бовваніла поруч із кожною, з якою знайомився. І всі вони мали блідий і невиразний вигляд у порівнянні з Нею... То й не намагався ні з ким тих стосунків заводити.

А якось зустрів жінку, котра потім стала моєю дружиною. Та й з нею довго не міг наважитися на серйозні взаємини. Розумів, що вона не отримає від мене тих почуттів, того кохання, на які заслуговує. І досі мене почуття провини тисне, але... нема на то ради. Мое серце, моя душа навіки належать Анні... Анна... вона завжди перемагала. Двічі в одну річку не ввійдеш... Неможливо зустріти двічі Ту, Єдину. Вона ж бо Єдина... Так само й покохати. Звісно, можна закохуватись – але кохати... Кохання дарується лише раз. Позачасове, позамежове, справжнє. Входить у серце, у душу так потужно й міцно, що заповнює весь простір, воно ж бо безмежне! Покохати іншу людину неможливо, адже місце у серці практично все зайняте. Людини, яку кохаєш по-справжньому, може не стати, але почуття до неї залишається. Воно невмируще... Вічне...

– Ось така моя історія, Анно... – сумовито всміхнувся чоловік. – Тепер ви уявляєте, що я відчув у храмі, коли побачив вас?.. Я досі не можу оговтатись і, відверто кажучи, в душі маю крихітну надію, що ти... – він запнувся й за мить виправився: – ви зараз усміхнетеся і промовите: «це ж я, милий, я...» Та, звісно, розумом тямлю, що це нездійсненно...

– Але куди ж вона могла щезнути? Як таке можливо? Невже то була якась змова?!

– Змова... Ви втрапили в «яблучко»! Саме на тій думці я й зупинився, коли мої пошуки ні до чого не привели... А шукав я її довго, дуже довго, одразу після того, як вийшов з лікарні. Але пошуки не давали нічого! Розумієте... ми ж берегли наші стосунки у таємниці, спільних знайомих не мали. Тому я не зміг її знайти... О, я тоді всіляко розмислював... Навіть підпустив думку, що мною оволоділа якась несамовита, шалена ілюзія... Та швидко тієї думки позбувся. І зрештою вирішив, що то була таки змова. Що батьки Анни, помітивши нас разом, просто відвезли її хтосна-куди. А щоб у мене не виникало зайвих питань, вирішили вигадати отаку бздурку. Ніби дівчини просто не було. Інакше я продовжував би її шукати і завдавати всім клопоту... Хоча навіщо такі цирки робити, я не міг уторопати. Як і того, чому вони противилися нашим стосункам. Але інших пояснень не знаходив... Та й зі своїми батьками через те взаємини стали доволі напруженими. Я не міг осягнути, як вони на таку змову пішли! Не міг їм того пробачити. Хоч вони клялися, що ніякої змови не було, що ніякої дівчини не існувало, що я все те вигадав... Вони були невблаганні... Та я не відходив од своєї віри. Від свого кохання... Ну не міг, не міг я нафантазувати собі рік наших стосунків і повноцінно їх прожити! Вони були реальними! Вона була реальною!.. Пізніше, коли з'явилися на світ мої сини, я нарешті прийняв ту втрату. Прийняв і – просто продовжую кохати. Анна для мене є. Вона позачасова. Єдина і вічна...

– Дивовижно... І ви... ви такий дивовижний, пане Іване!..

– Знаєте, Анно... Це ви дивовижна! І нині послана мені для того, аби я знав, що не божевільний. Уявляєте? Ви – копія моєї Анни... звати вас Анна, і ви були осяяні світлом, як і моя Анна, у храмі, який ми з нею любили... О, все це дивовижно, дивовижно! – Він дивився на неї й усміхався, в очах палав вогник. – А для чого я вам був посланий? Ще не знаю. Зараз з'ясуємо. Діліться своєю історією!

– О... моя історія на тлі вашої виглядає якоюсь нікчемною й порожньою...

- Не буває порожніх історій, коли ними ділиться душа.

- Повірте... я відчуваю себе повною дурепою!

- Не говоріть так про себе. Ніколи і нікому. Чуєте?

- Та як же ж іще назвати, коли воно так е... Ви розповіли історію такого кохання... справжнього... Я пережила її з вами, відчула її! Це просто фантастично! І тепер... я зрозуміла, що той, через кого проливалася сльози, хто штовхнув мене на край прірви... він просто мене не кохав. Я нарешті це втямила... і... він не вартий навіть того, щоб згадувати його... Та серцю не накажеш... Воно болить... так сильно, наче хтось уп'яв у нього ножа...

- Анно, ось від такого псевдопочуття зцілитися дуже навіть реально! Бо справжнє кохання - це цілковита взаємність. Це коли одне серце на двох! Коли воно пульсує одним ритмом, одним подихом, доторком, тремтінням - геть усім! Коли ж взаємності немає, коли один кохає, а інший тим лише користується чи зневажає, то... це несправжнє. Це фальш. Із часом воно обертається порожнечою, розчаруванням для закоханого серця. І тоді зцілення неминуче. Рано чи пізно людина одужує. Зрештою страждання очищують душу... По тому серце розкривається в очікуванні того, справжнього і єдиного. Кохання. І воно обов'язково приходить.

- Ви неймовірний, пане Іване! Я в такому захваті від вас! Ніколи не зустрічала людини, яка має у серці таке справжнє почуття, і вічне. Аж не віриться... Не знаю, чи відчую коли-небудь ось так... Бо це справжнє диво! А в дива я не вірю... принаймні не вірила до сьогодні. Бо нині з вами ті дива якісь суцільні!

- Анно, повірте! Вони існують, дива! Головне в них вірити! Ось я - вірю! Моя віра така нездоланна, незламна, аби ви знали... А як мене намагалися зламати! Але зсередини мене гріло моє кохання. Моя Анна! Тому я переміг. І ви... ви ж теж Анна! Все у вас добре, повірте! - Чоловік нахилився над столиком і зіщулив очі. - Зауважте, я сказав не «буде добре», а Є! Є добре! І запам'ятайте: той, хто змусив вас страждати, плакати - не вартий вас! То не ваша людина. То несправжнє, фальшиве... Псевдопочуття. Неодмінно дочекайтеся справжнього. Ви ще така молода, така юна! У вас усе попереду.

– Але ж... ви так багато страждали...

– Розумію, про що ви міркуєте... Але в моїх стражданнях немає провини Анни. Жодної. Вона була справжньою, і наші почуття теж. У нас одне серце на двох. І досі так... Я точно знаю, що ми зустрінемося. Хай навіть у безмежжі. Кохання бо невмируще, пам'ятаєте?

– Так, пам'ятаю...

Вони вийшли з кав'ярні. Дощ уже не накрапав, хоч було похмуро.

– Трішки ще проведу вас, Анно, бо мені вже час іти. Обіцяєте мені дещо?

– Обіцяю! – не роздумуючи, відказала. – Що саме?

– Дочекайтеся Його, гаразд? Того, знаєте, Єдиного. Який подарує вам обом оте справжнє і вічне. Він блукає десь поряд, я відчуваю... Він шукає вас...

Усміхнулась, уявивши собі те Диво. Ось вона йде вуличкою і десь – можливо, неподалік чи навіть поряд – іде Він. Він шукає її...

– Дочекаюсь...

– Ваші шляхи неодмінно перетнуться, повірте. Це станеться несподівано, випадково, коли й не чекатимете. Ось тоді згадаєте мене й усміхнетесь.

– Я вам вірю...

Раптом відчула, як по обличчю ковзнув промінь світла. Здивовано подивилась на чоловіка. Він теж помітив світло на ній. Поглянули обое у небо. Крізь крихітний просвіт поміж важких сивих хмар просочився єдиний сонячний промінь. І втрапив прямісінько на її лице!

– Ось! Видите? Це – знак! – радісно всміхнувся чоловік. – Доказ того, що дива існують! Аби не сумнівались! Тримайте його в собі, те світло... Носіть у серці, зберігайте усмішкою. Воно освічуватиме вам шлях до Нього.

– Так, неодмінно... – відказала, тим часом непомітно вщипнувши себе за зап'ясток: невже усе це справді відбувається?..

Таки на правду нереальний нині видався день. Дивовижний... Анна стояла посеред вулички й дивилась услід постаті пана Івана, що віддалялася і скоро зчезла за рогом кам'яниці. Який винятковий чоловік! Таких, напевно, нині не існує... Цілковито щирий, зворушливий, справжній. Усе життя кохає одну жінку – ну хіба так буває? Нізащо не повірила б, якби їй хтось таку історію повідав. Але йому вона вірить. Кохання, про яке розповідав, світилось у його очах таким відвертим, незгасним вогником!

Поволі пішла вуличкою. Дивилась під ноги. Вільготно так... Знову з неба закрапотіли поодинокі дрібні дощини. Зупинилася. Заплющила очі. Вона мусить відшукати в собі той промінь світла, що освітив її у храмі, а відтак тут, на вулиці. Мусить відчутти його. Коли відчує – заховає в серці, щоби там він зберігався. А то ще розвіється, зчезне... Ось... Ось воно, Світло... Затамувала подих і еством відчувала, як те світло всередині гріє, тремтить, пломеніє... О, так, вона його відчуває, відчуває! Невже це так просто? Піймала себе на тому, що всміхається. Мимоволі. «...Носіть у серці, зберігайте усмішкою. Воно освічуватиме вам шлях до Нього...» – десь поруч пролунали слова пана Івана. Так, вона зрозуміла, зрозуміла все, що він мав на увазі! Берегтиму. Усмішкою...

Розплющила очі й поволі пішла, всміхаючись. Так легко стало, так добре! Мовби справді світло зсередини освічувало її шлях. Вона йтиме ним... до Нього... Так. Щиро в те вірить! Вона ж так того прагне! Понад усе! Він поруч... він десь поруч ходить. Може, сусідньою вуличкою чимчикує у справах, чи забіг у кав'ярню випити кави абощо?

Раптом відчула, як у грудях крізь світло шкребеться щось недобре. О, ні. Того вона більше не допустить. Людина, яка змусила її страждати, не гідна того, аби навіть у помислах її тривожити. Ні. Вона не дозволить затьмарити світло всередині, те, котрим наповнилася так благодатно! Не дозволить! Вона ж бо мусить перемагати будь-які труднощі, будь-які прикросі! Навіть пітьму, котрою дихає прірва, до краю якої ще ось-ось недавно наближалася. Відтепер вона бере життя у власні руки. Не пливтиме за течією, прибиваючись до незрозумілих і не потрібних їй берегів. І берегтиму світло всередині себе. Усмішкою.

Тож... усміхнулася. Розправила плечі, підвела голову й відчула полегкість. І водночас силу. Світло, виявляється, ще й силу дарує! О, так, вона звільнилася. Перемогла те, що намагалось її поглинути, засмоктати. Яке щастя, що вона зустріла пана Івана! Він насправду був посланий їй Небесами! То Янгол-охоронець її до нього спрямував, не інакше. А може... може, то й був справжній Янгол-охоронець?! Ну надто, надто вже дивовижний, чудернацький, таких просто не буває! О, так... Він побачив, що вона сягнула краю прірви, і явився їй, утілившись у цього інтелігентного літнього пана! Зцілив, звільнив від болю, наповнив світлом, підтримав і вказав правильний шлях. Вона ж бо схибила. Йшла не туди. І не з тим. Хтозна, що чекало би на неї, ступи вона за край... Тепер – лише прямо. І з усмішкою. Не інакше!

– Мила панночко, доброго дня! Дозвольте висловити вам мое шанування! – почула приємний чоловічий голос.

У грудях здригнулося. Точнісінько цими словами звертався пан Іван до своєї Анни – колись давно, у їхній юності! Чи... чи то Янгол-охоронець у подібі пана Івана повернувся, щоб пожартувати? Але голос не його... цей голос був юним... Усі ті думки прошмигнули в її голові миттєво, за якусь секунду. А вже наступної миті вона обернула голову й побачила перед собою юнака – дивився на неї й усміхався широко, щиро.

– Так-так, я до вас звертаюся!

– Дозволю! Висловлюйте! – оговтавшись, мимоволі промовила словами Анни – тієї, котра була єдиною і вічною.

Юнак підійшов до неї. Подивився просто у вічі так одверто й невимушено.

– Як вас звати?

– Анна...

– Надзвичайно приємно! А мене Іван.

Тремтіння у грудях нестримно розливалось теплими хвильками. Ну що за Диво, що?! Це ж Він. О, так, Він... Знає те достеменно...

На тій думці відчула на обличчі пучок світла. Примружилася. Знову сонце?!
Щойно ж дощ накрапав!

- Ви така світла, Анно! - вихопилось у юнака. - І на обличчі вашому теж... теж
якесь світло... Звідки воно?

- На вашому воно теж е, - всміхалася.

Підвели голови й обое подивились у небо. Знову крихітний просвіт поміж густими
важкими хмарами, крізь який прозирає тонкий сонячний промінь. І втрапив він
прямісінько на них обох! Водночас із неба знову закріпотіло - підхоплені легким
вітерцем, дрібні краплі заблискотіли у сонячному світлі, створюючи неймовірну,
направду неземну феєрію.

- Дивовижа... Яка ж дивовижа! - захоплено мовив юнак, дивлячись у небо.

- Ох, Іване... Якби ви лише знали, який чудовий і дивовижний у мене сьогодні
день! Найщасливіший у моєму житті...

Зустріла його погляд. У ньому побачила світло. Таке ж, яке бачила нині в очах
пана Івана. Таке ж справжнє, щире й відверте. Якого до сьогодні не бачила в
жодних очах.

- Схоже, і мій теж... - усміхався юнак.

- Я в цьому ні на крихту не сумніваюся!

- Справді?

- Так!

Юнак розгорнув велику чорну парасолю:

- Ховайтеся, нам вистачить місця! Беріть мене під руку, не бентежтесь, - а вже
за мить додав: - Ходімо, вип'ємо кави? Тут поруч е старенька кав'ярня...

– ...там готують добру каву, еге ж? – без вагань узяла під руку юнака, заховавшись від дощу.

– Так, саме те я й хотів сказати! – засміявся Іван. – Ви що, вмієте читати думки?

Нічого не відповіла. Лише продовжувала всміхатись і незмигтно дивитись у його вічі. Відчувала, як світло, що тремтить у її грудях, доторкається до вогника, що іскриться й пломенить у його очах... Світло зливається у єдиний потік і ніжністю нестримно вихлюпується з душі через край...

«Це коли одне серце на двох! Коли воно пульсує одним ритмом, одним подихом, доторком, тремтінням, геть усім!» – знову почула десь поруч слова, що добре запам'ятала.

То ось як воно: «одне серце на двох»...

Рідний, дорогий, єдиний... Як добре, що я Тебе зустріла...

Тетяна Белімова

Східні солодощі для провинного янгола

Два вогники від наших цигарок пропалювали темряву грудневого вечора. Вечір, звісно, був сполоханим страхопудом, а ми зі Славком почувалися двома героями у свої сімнадцять.

– Задовбався мерзнути, пішли вже, – Славко затоптав недопалок у пріле листя і переминався з ноги на ногу від холоду. Я також трохи змерз і хотів чимшвидше вшитися зі смердючого закамарку, де ми курили, проте ніколи першим не запропонував би цього, щоб не видатися слабаком. Дорогою з гімназії ми звертали в парк Хмельницького, на задвірках якого, ближче до стадіону, стояли старі гаражі. Тут, у затхлій шпарині між металевими коробками, був наш світ,

позбавлений заморочок із ЗНО та вступом.

Важко було сказати, чому ми зі Славком заприятелювали. Славко – син заможних батьків, чий котедж годі було й розгледіти за високим парканом. Він рано чи пізно мав перебрати сімейний бізнес – мережу автозаправок, а можливо, і депутатське кріселко татка.

А я мешкав із батьками у звичайній «трьошці». Єдиним бонусом було те, що жив у давній кам'яниці, зведеній ще за цесаря. Біля нашого парадного навіть красувалася чавунна табличка «пам'ятка архітектури». І хоча мій тато був знаним професором, та й мама все життя вкалувала в універі, вони б ніколи не назбирали на квартиру в такому будинку. Батькам просто підфартило. Тато дістав це помешкання задурно – у спадок від свого діда, теж професора. Навіть я у свої сімнадцять це розумів, а також добре тямив те, що мусив покладатися лише на власні здібності та працю, аби чогось досягти в житті.

Мажор і гордість школи – дивна парочка, як не крути. Утім, правда була в тому, що ми обое на правду почувалися самотніми.

Я звернув до свого будинку, майже всі вікна в якому вже були прикрашені новорічними гірляндами. Попри те, що в країні тривала неоголошена війна і новини з фронту були невтішні, люди однаково прагнули свята. Після довгих суперечок ялинку біля Оперного таки поставили, хоча багато хто продовжував обурюватися. Які, мовляв, можуть бути забави, коли до Львова прибувають «двохсоті» й «трьохсоті», коли скрізь біженці? Надто перейнятий собою, я майже не дослухався до цього.

Біля вхідних дверей побачив пару гарненьких чобітків на високих обцасах. Моя мама готувала випускників до ЗНО з української, тож я здогадався, що чобітки належать котрійсь із її учениць. І справді, двері батьківської кімнати відчинилися й до коридору вийшла краля в коротенькій сукенці. У ту ж мить, коли вона схилилася до свого взуття, я відчув, як червона фарба заливає мені обличчя, бо великий палець на правій нозі зрадливо вистромився в дірку, що протерлася на цілій ще зранку шкарпетці.

– О, Сергійку, ти вже вдома? – мама теж вийшла в коридор. – Знайомся, це – Лейла, моя нова учениця. Можеш, до речі, подати їй куртку з вішака? Будь чемним!

Ніби не своїми, а позиченими руками я зняв із вішака щось рожеве і, мов остання незграба, став насовувати легесеньку куртку на вже простягнуті Лейліні рученята. Переді мною на хвильку мелькнули великі чорні очі й білозуба посмішка – капосне дівчисько явно глузувало з мене через ту трикляту шкарпетку. Не дочекавшись, доки Лейла попрощається, я рвонув до своєї кімнати і захряснув за собою двері.

– Сергію... Можна? – у дверях стояла мама. – Сину, що це було?.. Лейла – переселенка з Криму. Її родина переїхала до Львова цієї весни, після окупації півострова. Що вона подумає про нашу родину? Що це за вибрики?

– А мені пофіг! – тієї миті я відчував лише злість.

Напевно, я ще наговорив би купу недобрих і недоречних слів, але мама дипломатично запитала, чи я буду вечеряти, і, отримавши ствердну відповідь, пішла на кухню.

Наступного дня я побачив Лейлу в нашій гімназії. Вона самотньо стояла біля кабінету, ще зачиненому на час перерви. Біля вікна щебетали дівчата з її 11-б, вона ж самотньо стовбичила метрів за п'ять, зависнувши в телефоні. Не треба бути вельми мудрим, щоб збагнути ситуацію: гоноровий 11-б не прийняв Лейлу. Скидалося на те, що дівки з її класу навмисне ігнорили її.

– Привіт, Сергію! – Лейліні очиська на півобличчя пропекли мене наскрізь, і я знагла відчув, як червона барва знову заливає мое лице.

Лейла трималася за лямки розцяцькованого наплічника і цілком щиро всміхалася мені. Я буркнув щось невиразне у відповідь і побіг далі коридором, примудрившись наскочити на шмаркачок із початкових класів, які тулили до стіни білі, вирізані з паперу сніжинки.

– Альо, малявки! Ви що, страх втратили? Якого милого взагалі сюди приперлися? – замість вибачення я почав лаятись, а шмаркачки заходилися виправдовуватися і пояснювати, що їх прислала завучка прикрашати наш поверх до Різдвяних свят.

– Ти що, знаєш Лейлу? – здивовано спитав Славко, відволікши мене від неприємного діалогу з малолітками.

- Ну...

Чесно кажучи, я не мав жодного бажання щось йому пояснювати, бо для цього довелося б згадувати про мамине репетиторство. Зрештою, нащо йому, депутатському синкові, знати, як і чим заробляють на життя прості люди?

- Лейла - моя сусідка... - раптом ошелешив мене Славко. - Живуть у тому рожевому котеджі, ну, знаєш, зліва від нас, що продавався. Її батя - крутяк, точно! Такий там нехілий ремонт забабахав. Прикинь?

Я добре знав сусідню з моєю вулицю Глінки, де жив Славко, тож відразу зрозумів, де замешкала Лейла. Зізнаюся, що був заскочений цим фактом, бо в моєму уявленні переселенці були такими собі втікачами у шльопках. Аж тут багатії, які купують цілий маєток майже в центрі Львова... Треба було обмізкувати ці нові відомості про Лейлу, але Славкове базікання не дало жодних шансів зосередитися.

- Знаєш, чел, а ця Лейла нічо, але ж чучмечка... Нормальний бро не буде зустрічатися з такою, еге ж?

- Та не жени! - несамохіть вирвалося в мене.

Славко глянув на мене, тоді ковзнув поглядом по дівчатах із паралельного класу, явно шукаючи очима Лейлу.

- Чел... Ти що, запов на неї?

Я лише стенов плечима. Яке питання - така й відповідь. Проте Славко вже завівся, як бувало не раз. Він дістав айфон і почав на ходу наспівувати дурнувату мелодію: «Лол... запов на чучмечку... лол... лол... кек, чебурек...» Це була улюблена Славкова розвага - записувати усілякі слова на свій гаджет із різними інтонаціями. Цього разу мене це добряче вибісило, проте я знав, що, погодившись чи заперечивши, викличу лише нові насмішки. Тож, процідивши крізь зуби «бувай», просто розвернувся й пішов геть. Ясна річ, Славко ще якийсь час буде стібатися з мене, може, навіть запише пісеньку з таким дурнуватим приспівом і викладе у свій блог в Інстаграмі, але потім знайде собі іншу забавку і забуде про цей випадок. І я забуду. Адже він - мій друг, мій найкращий друг.

Бувало, я теж годинами сміявся разом із ним над усім на світі, але не цього разу.

Те, що докорінно змінило мое життя, сталося за кілька тижнів до Різдва. Напередодні того фатального дня врешті випав сніг, на який так усі чекали. У Львові запанував майже святковий настрій, і все навколо видавалося незаймано білим, прибраним та урочистим.

– Замутимо сьогодні! – Славко вдавано безжурно лягнув мене по плечу, але я відчув, якими напруженими були його рухи. Ця силувана безтурботність наганяла на мене справжню паніку, змушуючи пітніти попри мороз надворі. Проте я знав, що не відступлюся і таки прийму Славковий челендж. Мене кумарило від косих поглядів однолітків, від їхнього презирливого «Ботан», яке кидали майже щодня у спину. Проте найбільше допікало прізвисько «Ангелик», припечатане колись однокласницею через мое світле кучеряве волосся.

Супермаркет був зовсім поруч із гімназією, усього за п'ять хвилин нешвидкої ходи. Щойно ми рушили, як здійнявся вітер. Його раптові пориви зносили з дерев сніг і кидали просто в обличчя. За хвилину-дві на небі з'явилися темні хмари і здійнялася справжня хурделиця, з тих, які бувають раз чи двічі на зиму. Хідник після нічного снігопаду ледь прогорнули, коли його почало засипати наново. Ми зі Славком брели в глибокому снігу, мов два самотні верблюди барханами, залишаючи після себе цілі борозни. Здавалося, хтось невидимий став на заваді нашим планам, проте ми не зауважили цього знаку чи попередження.

Те, що відбулося в супермаркеті, пригадую, мов крізь сон. Звуки, запахи, відчуття і думки – усе злилося в одну картинку, де годі відділити якийсь конкретний спогад чи емоцію. Пам'ятаю лише, що серце калатало так, що, здавалося, ось-ось виплигне з грудей...

– Ну, все... працюємо... На раз – два – три... – Славко ввімкнув айфон і наблизив до свого обличчя. – Малята, у прямому ефірі дядя Слава. Зараз дядя Слава зі своїм корефаном замутить крутий челендж! Будьте з нами і не перемикайтеся!

Скляні двері супермаркету розчахнулися перед нами зі зловісним шипінням. У самому магазині було майже порожньо, лише кілька пенсіонерок котили металеві возики між рядами харчів, видивляючись різні акції до Різдва. Ми зайшли до ряду з солодощами, де все було завалено новорічними подарунками. Славко заховався за гіркою паперових коробок із солодощами і непомітно всунув

кілька шоколадок у велику кишеню куртки. Із верхньої, нагрудної кишеньки стирчав його айфон, зловісно світячи своїм сферичним оком.

- Тепер ти...

Я відчув, що мені стає неймовірно парко. Трохи розстібнув блискавку своєї куртки і теж, немов ненароком, всунув дві жуйки за пазуху. Мені здалося, що Славковий айфон вдоволено свиснув, транслюючи в Інтернет і мій «смілький учинок».

- Чел, ми круті... - знову зашепотів Славко. - Тепер до виходу. На ось, - він пхнув мені до рук шоколадний батончик, а собі взяв пачку вафель. - Заплатимо за це.

Коли ми підійшли до каси, якась бабця розраховувалася за половинку хлібця, викладаючи на пластикове блюдечко все нові й нові копійки. Це неабияк дратувало огрядну кралю-касирку.

- Пакет треба? - крала намагалася не дивитися на нас, волюючи чимшвидше позбутися копійчаних покупців.

- Ні... у нас тільки вафлі й батончик... - підморгнув мені Славко, упевнено простягаючи стогривневу купюру. Проте щойно він заховав гаманець із рештою до наплічника, як дорогогу нам заступив дебелий охоронець у синій формі.

- Хлопці, ви вже розраховалися?

Зависла липка тиша. Я мовби задерев'янів, утративши заодно й дар мови. Славко теж мовчав, лише швидким рухом вимкнув мобільний і заховав його в кишеню.

- Можна подивитися ваш чек? - майже лагідно запитав чоловік і знову, не дочекавшись відповіді, продовжив: - Наші камери зафіксували, що ви взяли більше товару, ніж заплатили. Пройдімо в кімнату охорони для огляду. Це не займе багато часу. Якщо у вас нема нічого неоплаченого, ми вас одразу відпустимо.

За цим першим охоронцем з'явилося ще двоє, перекривши дорогу до розсувних, прикрашених новорічними гірляндами дверей. Відтак нам нічого не лишалося, як

рухатися в запропонованому керунку – до службової кімнати.

– Ну, то що? Маєте щось неоплачене? Чи нам вас обшукати? – знову повторив кремезний хлоп, який перепиняв нас на касі.

Краєм ока я завважив, що Славко заходився виймати крадені шоколадки, із яких на столі виросла солідна гірка. Він ніби стільки не брав... Чи брав? Я, майже не вагаючись, механічно дістав із кишені дві упаковки з ментоловим «Орбітом».

– А це що? – охоронець професійним рухом сягнув до Славкового наплічника і витягнув звідти подарункову коробку, на якій була намальована пляшка «Хенесі». Присягаюся, я не бачив, як і коли Славко взяв її й заховав у свою торбу.

– Ми зараз за все заплатимо... Це був жарт... Для Інстаграму... Розумієте? Ми хотіли зняти відео... Ну, типу ми круті і можемо вкрати жвачку в супермаркеті...

Я сам не впізнав власного голосу. Оце-то комент вийшов би для Інстаграму... Жоден актор у світі не спромігся б ліпше зіграти жалюгідність. Я був справжнім нікчемою, огидним самому собі.

– Я не буду нічого пояснювати, поки не приїде мій тато... – Славко раптом побілів, і його губи зійшлися в тонку лінію. Певно, мої слова зачепили його.

– А хто в нас тато? – украдливо почав той, що нас затримав, бо, як пізніше з'ясувалося, він був начальником охорони.

Славко злісно матюкнувся, проте з помітною пихою назвав прізвище батька, посаду. Це ніби додало йому впевненості, бо він ні сіло ні впало заходився роздавати охоронцям «обіцянки», погрожуючи, що завтра «всю зміну цього гробаного супермаркету звільнять». Здавалося, Славкові слова справили враження. Запала тиша. Старший охоронець зробив знак підлеглим і потягся до мобільного.

– Алло, Мартусю, маю сенсаційний матеріал для вашого телеканалу. Син самого Поповича щойно нас пограбував... Так, маю запис пригоди... Заплатите як за сенсацію? Тоді зараз перекину тобі на імейл. І чекаю на групу з журналісткою!

До кінця того дня ми зі Славком стали справжніми зірками Інтернету й телебачення. Не було такого новинного телеканалу в Україні, який би не показував нас щогодини в усій красі. Спершу транслювали наші фото на весь екран, потім крутили нашвидку змонтований ролик, де ми спершу цупимо жвачки і шоколадки, а потім Славко ще й прихоплює «Хенесі». Утім, справжній треш починався в кімнаті охорони, коли лунали Славкові матюки й погрози...

Знайомий із дитинства світ рухнув і притиснув мене своїми уламками. Із гордості школи й улюбленця вчителів я враз перетворився на покидька, який ошукав їхню довіру. Провинний янгол, що упав на самісіньке дно пекла в переддень Різдва. Більше за все на світі я би хотів відмотати час назад і назавжди стерти ту страшну, фатальну подію з мого життя, але навіть найвидатніший письменник-фантаст був безсилий допомогти мені втілити це бажання. Я мав сповна спожити плоди свого дурного розуму і навіть боявся уявити, як житиму далі.

Мати весь час плакала, батько ж замкнувся в собі й мовчав. Якби він нагримав на мене, дав потиличника, відібрав мобільний – мені було б легше. Але він мовчав і думав щось своє. Ніби беручи приклад із батька, я теж пірнув під власноруч змайстрований панцир, під який нікому не було доступу.

Надійшов Святвечір. Ми сиділи втрьох за столом, що на ньому були дванадцять традиційних страв, і вдавали, наче свято завітало й до нашої оселі. Ялинка, прикрашена мамою, незворушно поблискувала вогниками, ніби в минулі роки, коли празник був щирим і радісним. Батьки дивилися телевизор, я колупався виделкою в тарілці. Добігав кінця випуск новин, аж раптом на екрані з'явилося знайоме обличчя. Батьки напружилися, я також витріщився на пласке зображення, бо це було пещене обличчя депутата Поповича, Славкового татка. Відверто кажучи, я бачив його «вживу» лише кілька разів у початковій школі, проте відразу впізнав, бо його портрет періодично з'являвся на білбордах міста перед черговими виборами.

– У нашій святковій студії спеціальний гість Ігор Попович... – дикторка блиснула окулярами в бік депутата, і камера, мов за командою, вихопила обличчя «спеціального гостя».

– Шановні співгромадяни! Сьогодні, у переддень великого свята...

Я був переконаний, що зараз розпочнеться порожнє пашталакання, але депутат Попович здивував усіх, бо несподівано скорчив скорботну міну і вибачився... Я вдруґе витріщився на плаский екран. Депутат Попович щиро, зі сльозами на очах просив вибачення у громади за вчинок свого сина.

– Я справді мало приділяв уваги вихованню сина, надто переймався громадською діяльністю. Результат не забарився. Син потрапив під вплив хулігана-однолітка, який намовив його вкрасти пляшку дорогого алкоголю з супермаркету. Я не кажу, що мій син – безневинне ягня, але зрозумійте, у такому віці дуже легко втрапити під поганий вплив...

Наступної миті мама вибігла з кімнати, навіть не дочекавшись, коли депутат Попович закінчить свою сповідь на камеру. Вона зачепила різдвяного янгола, що висів на ялинці, і він із дзенькотом упав на підлогу, відразу перетворившись на зоряний пил.

– Синку, не слухай цього...

Я підвів очі на батька – він вимкнув телевізор і дивився на мене.

– Цей Попович телефонував нам минулого тижня. Пропонував грубі гроші за те, щоб ти взяв усю провину на себе. Ми не погодилися, але він усе ж вирішив очорнити тебе, щоб врятувати свого синочка.

До мене поволі, мов крізь товщу води, доходили татові слова.

– Нам час поговорити з тобою. По-чоловічому. Серйозно, – батько відвів погляд, ніби щось побачив за темним вікном, де пролітали поодинокі сніжинки. – Я винен перед тобою. Винен через своє мовчання. Але повір, не міг інакше. Ти вже дорослий і мусиш зятямити, що навіть найближчі друзі інколи можуть стати лютими ворогами. Загалом маеш бути готовим до підступів долі. Життя складне. Але я зараз не про це. Хочу тобі розказати нашу сімейну історію.

Тато встав і підійшов до вікна. Його голос звучав глухо, не зовсім виразно.

– Ти знаєш, що кам'яниця, у якій наше помешкання, зведена ще за Австрії, а точніше 1903 року. Тоді ця вулиця називалася Кадетською. Десь у двадцятих

роках сюди, у новий ще тоді будинок, переїхав мій прадід Роман із родиною. Він був професором Львівської політехніки й отримав це помешкання на другому поверсі у службове користування. Утім, воно тоді складалося не з трьох, а з шести кімнат, і ще мало кухню, ідальню, ванну і кімнатку для куховарки. Ти все правильно зрозумів: тодішнє помешкання займало весь другий поверх, а зараз тут усе переплановано і поруч живуть цілі три родини.

Мій дід Євген, якого мусиш пам'ятати, був старшим із трьох дітей прадіда Романа. Дуже добре вчився і мав, як і ти, особливий нахил до точних наук. Тож його батьки сподівалися, що й він свого часу стане професором. Євген навчався у Львівській академічній гімназії, що була тоді у складі Львівської політехніки. До того ж там за спеціальним дозволом цісаря вчили дітей українською.

Наближалось Різдво 1937-го року. У Львові тоді були дуже непевні часи. Загроза відчувалася звідусіль, тривожні звістки надходили і зі Сходу, і з Заходу. Ти, певно, добре тямиш, про що я. Проте підлітки живуть у своєму особливому світі... Можеш мені навіть не заперечувати – підростеш і зрозумієш... Євген був таким самим безжурним підлітком, як і ти у твої сімнадцять, хіба був на рік старшим. Весною мав складати матуру. Напевно, він і його товариш Ян, або Яньо, як його тоді кликали, почувалися вже вільними і дорослими людьми. Їхні ж викладачі мали іншу думку. Особливо напосідався на учнів Платон Глушинський, професор німецької мови. Сам він був із невеличкого Борщівка, усього в житті досягнув самотужки. Можливо, був людиною непоганою, водночас мав одну прикру, як на думку Євгена, рису. Юний Євген писав про нього в щоденнику, що «вчитель німецької мови Платон Глушинський любить лише селян». Мовляв, коли на гімназійному коридорі з'являється селянин, професор зараз же підходить, довго трясє йому руку, розмовляє дружньо й ласкаво. Селянські ж сини, які живуть у Львові на «станціях», тобто на квартирах у львівських міщан, мають у професора Глушинського один спеціальний привілей: коли до такого учня приїжджають із відвідинами батьки з села, – він звільнений того дня від обов'язку готуватися вдома до лекції з німецької мови. Отож, Євген і Яньо подумали, що це несправедливо, і кілька разів, не вивчивши урок із німецької, збрехали Глушинському, що до них приїздили батьки з села, хоча обое були львів'янами. День, коли професор дізнався правду, таки настав. Глушинський домігся суворого покарання для юних грішників – ішлося про неатестацію з німецької, а це загрожувало тим, що матуру могли посунути на рік...

Яньо жив із батьками на Личакові. Його тато був простим крамарем, мав невеличку бакалійну крамничку. Родина ледве зводила кінці з кінцями, водночас

батько мріяв, що син вивчиться на лікаря і заживе панським життям, тому й відривав останні копійки, щоб оплатити Янове навчання. Але хлопець більше цікавився життям батярів [б - Львівські батяри – унікальна львівська субкультура, що існувала з середини ХІХ століття до середини ХХ століття. Назва «батяр», імовірно, виникла від угорського «betyar», що означає особу, яка має дивні погляди і робить непередбачувані вчинки; авантюриста, гульвісу.], яких бачив щодня на Личакові, ніж власним майбутнім. Ти ж, певно, чув про батярів? Це були такі собі модні львівські тусовщики, якщо говорити сучасною мовою, день для яких не минав без веселої витівки. Батярі сходилися на пляці Святого Антонія, де нині Винниківський базар. Там вони обговорювали і планували парубоцькі забави та витівки, по-їхньому – «геци». Частенько траплялося таке: батяр заходив у першу-ліпшу ресторацію і замовляв присутнім пиво. Усі його здоровили, а він тим часом непомітно вислизав і йшов собі додому. Відтак кожен із почастинованих мусив самотужки заплатити за випите пиво, хоч, може, і не планував його собі замовляти. А батяр сміявся і хвалився товаришам гарною гецою. Що й сказати, господарі ресторацій досить швидко порахували прибуток від таких батярських витівок і вже самі домовлялися з ними, щоб ті організовували такі штуки.

Ну, це я трохи відхилився від теми. Просто хотів пояснити, що життя у Львові в тридцяті роки вирувало і молодь мала власні челенджи, як ви зараз кажете.

Євген із Яном замислили помститися Глушинському. Вони знали, що наприкінці Різдвяного посту гімназію облетіла сумна звістка – помер від сухот зовсім молодий професор латини. Його звали Михайлом, а прізвище, якщо мені не зраджує пам'ять, було Кордуба. Свіжа могила цього професора на Личаківському цвинтарі добре помітна з центрального входу і щоразу потрапляла на очі Янові, коли той вертав із навчання. Не знаю, кому вже там спало на думку, але хлопці й собі замислили гецу. Дочекалися, коли після занять Глушинський вийшов із класної кімнати в якихось справах, і крадькома пробралися туди. Їхній план був і дурний, і жорстокий водночас, хоча їм, певно, здавалося, що вони запланували дотепну батярську витівку. Євген із Яном витягли гімназійну шинель Глушинського. Тоді, перед Різдвом, випав сильний сніг, стояв мороз. Дістатися додому без шинелі – то вже було неабияке випробування для професора. Але хлопаки на тому не спинилися. Вони майнули глибоким снігом на Личаківський цвинтар. Там, недовго думаючи, начепили шинель на щойно встановлений хрест на могилі професора Кордуби, згори намотали якесь ганчір'я, щоб здаля скидалося на голову, а на табличці виправили прізвище й ініціали на ім'я Платона Глушинського. Щоб шинель не з'їхала з хреста, хлопці защегнули її на всі гудзики і ще й примотали мотузкою...

Ти, звісно, розумієш, що такий жарт не був безневинною забавкою, як батярські витівки з пивом. Цвинтарний сторож зранку викликав жандармерію, настільки був наляканий дивним «флешмобом» у перший день Різдва. Досить скоро знайшлися свідки, які бачили двох хлопців у гімназійних одностроях біля цвинтаря. Через негоду вулиця була майже безлюдна і двоє самотніх відчайдухів усім добре запам'яталися. Попри те, що тоді не було камер спостереження, злочин дуже швидко розкрили. Усю провину, ясна річ, поклали на Яна, бо він мешкав на Личакові, походив із незаможної родини, вчився не дуже добре, словом, був, із погляду жандармів, справжнім батяром. А мій дідो був сином професора...

Батько надовго замовк. Він так і стояв біля вікна, вдивляючись у примарне світло вуличних ліхтарів.

– Що сталось із Яном? Чим завершилася історія? – нарешті не втерпів я.

– Яна відрахували з гімназії, а Євген таки успішно здав матуру... Батькові зв'язки зіграли вирішальну роль у його житті... Знаєш, синку, я зараз не просто так згадав про цей сімейний скелет у шафі. Думаю, що настав час нашій родині віддавати борги. Не подумай, що я вірю в містику чи родове прокляття, однак вважаю, що існує певний закон світової справедливості, коли все вчинене повертається, як добре, так і зле. Тож прошу тебе, коли чутимеш звинувачення не лише на свою адресу, але й за Славкову провину, згадуй про Яна і поведься гідно... Не збирай у серці злобу на весь світ, збирай мудрість і досвід у своїй голові...

До суду справа так і не дійшла, «розсипалася» дорогою туди. Мабуть, депутат Попович приклав до цього руку. Після нашого зі Славком челенджу я так жодного разу і не зустрівся з ним. Телефонний номер мого друга відразу став недійсним, а нового він ані мені, ані комусь із нашого класу не повідомляв. Усі його сторінки в соцмережах відразу було заблоковано. До гімназії Славко перестав ходити, бо «у зв'язку зі станом здоров'я» перевівся на домашнє навчання. Він просто зник. Розчинився. Самоусунувся із мого життя, із життя гімназії, міста загалом. Казали, що батько вивіз його за кордон на якийсь час, доки вляжеться галас. Можливо, так і було.

Минуло майже два місяці відтоді, як трапилась пригода в супермаркеті. Весна вже делікатно хазяйнувала в місті, непомітно прибираючи сніг із вулиць. Дні ставали довшими, і це додавало оптимізму.

Поступово я звик до того, що став вигнанцем у гімназії. Де б не з'являвся, відразу припинялися розмови, а учні, мов за командою, відводили очі, не бажаючи навіть поглядом зустрітися із затаврованим злодієм.

Якось після уроків я повільно брів територією гімназії до заднього виходу, коли знагла почув чиїсь прискорені кроки, ніби хтось намагався наздогнати мене.

– Сергію! Зачекай, Сергію!

Позаду мене стояла Лейла. Вона простягала мені невеличкий прозорий пакетик, у якому щось ясніло золотисто-медовою барвою.

– Сергію, у нас нині Навруз. Це як у вас Великдень і Різдво водночас, бо це свято весни і Нового року заразом. Кожен цього дня має почастуватися пахлавою на щастя. Такий звичай...

Лейла простягала мені пахлаву, а я стояв, мов баран, і дивився на неї. Вона заходила наново пояснювати мені про Навруз і різні святкові традиції.

– Скуштуй! Це дуже смачно. Я хочу, щоб це дарувало тобі щастя в новому році.

До горла підкотився клубок, що заважав мені промовити бодай слово у відповідь. Ті, хто вчилися зі мною з першого класу, учителі, котрі відправляли мене на конкурси й олімпіади – усі вони відступилися від мене. А ця зовсім незнайома мені дівчина простягала подарунок і бажала щастя в майбутньому...

– Дякую!

Я взяв пакетик і мимохіть доторкнувся до Лейлиної руки. Її довгі пальці були геть холодними. Лейла натягла капюшон і помахала мені на прощання.

Зранку ми ніби випадково зустрілися на розі наших вулиць і пішли до гімназії удвох. Я взяв Лейлин розцяцькований наплічник і перекинув через вільне плече.

Відтоді ми з Лейлою стали нерозлучними, бачилися, щойно випадала вільна хвилинка: на всіх перервах, до і після школи, між походами до репетиторів.

Майже завжди легко знаходили теми для розмов.

– Ми із депортованих... – якось сказала мені Лейла і майже відразу додала: – Але ти не знаєш, що це таке.

Я заперечив, бо й справді: про депортацію кримських татар хіба глухий не чув. Утім Лейла наполягала на своєму.

– Не думай, що мені пощастило народитися в заможній родині, яка ніколи не знала горя. Дід і баба завжди повторювали імена тих, хто не переніс депортації, чиї тіла просто викинули з вагона в безкрай степ. Ти знаєш, як це: нарешті повернутися до рідного дому і побачити, що там хазяйнують чужі люди? Коли мій дід заробив перші великі кошти у своєму ресторані, він купив собі дім своїх батьків, де в садку росло інжирове дерево, котре він садив разом із батьком...

– Я й не знав, що в Сімферополі росте інжир, – щиро здивувався я.

Кінець ознакомительного фрагмента.

notes

Примітки

1

У 1871 році вулицю було названо на честь великого польського астронома – Миколая Коперника. У кінці XIX сторіччя вулиця Коперника стала центральною, на ній з'явилися багатопверхові будинки, дорогі крамниці. Відносна віддаленість від шуму міста, густа зелень сприяла заселенню на цій вулиці еліти. У XX сторіччі в більшій частині будівель на вулиці вже розташовувались невеликі

підприємства та майстерні. У 1941-му році, під час німецької окупації, вулиця мала назву Копернікусстра?е. У 1944-му році вона знову отримала українську назву – Коперника.

2

Левандівка – житловий масив у Залізничному районі на західній околиці Львова, відмежований від інших районів залізничними магістралями. Розбудований із села, що ввійшло до складу міста 11 квітня 1930-го року. Є дві версії походження назви «Левандівка» (пол. Lewando?wka). За однією з них, вона походить від прізвища колишніх дідичів Левандовських. За іншою версією, викладеною в «Щасливій історії» Надії Мориквас, назва походить від назви німецької колонії Льовендорф (нім. Lo?wendorf, буквальный переклад – «село левів»), що існувала тут у XVIII столітті (перша згадка про колонію датується 1778-м роком).

3

Товариство «Просвіта» (1868–1939 рр.) – громадська організація, утворена в 1868-му році у Львові з метою культурного розвитку, консолідації народної спільноти та піднесення національної свідомості українського народу. Найплідніше у 1920–30-ті рр. «Просвіта» працювала в Галичині та на Закарпатті. 1939-го року, через окупацію угорськими і радянськими військами українських земель, діяльність товариств на Закарпатті та в Галичині була припинена.

4

Під час епідемії холери в 1830–1831 роках у Галичині померло майже тридцять п'ять тисяч людей. У самому Львові смертність досягла п'ятдесяти відсотків серед усіх, хто захворів.

5

Так львів'яни називають психіатричну лікарню, розташовану на вулиці Кульпарківській у Львові.

6

Львівські батяри – унікальна львівська субкультура, що існувала з середини ХІХ століття до середини ХХ століття. Назва «батяр», імовірно, виникла від угорського «betyar», що означає особу, яка має дивні погляди і робить непередбачувані вчинки; авантюриста, гульвісу.

Купить: https://tn.knigapoisk.com/ru/lap-na_alla/l-v-v-spogadi-kohannya

Текст предоставлен ООО «ИТ»

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию: [Купить](#)